

Abstracts til foredrag

i alfabetisk rækkefølge efter første forfatter

Plenarforedrag

Esben Alfort.....	4
Oddrun Grønvik.....	5
Holger Hvelplund.....	6
Maria Koptjevskaja-Tamm	7

Øvrige foredrag

Louise Hallstrøm Abildgaard & Amalie Glargaard & Carsten Hansen	9
Louise Hallstrøm Abildgaard & Amalie Glargaard & Carsten Hansen – poster	10
Margrethe Heidemann Andersen & Jørgen Nørby Jensen & Anita Ågerup Jervelund	11
Torben Arboe	12
Simonetta Battista & Ellert Þór Jóhannsson – poster.....	13
Sturla Berg-Olsen & Daniel Gusfre Ims	15
Kristín Bjarnadóttir	16
Tove Bjørneset.....	17
Lars Brink.....	19
Erik Bäckerud.....	20
Erik Bäckerud – software demonstration.....	21
Øystein Eek & Espen Karlsen.....	22
Øystein Eek.....	23
Ken Farø.....	24
Ruth Vatvedt Fjeld & Arash Saidi.....	26
Anne-Line Graedler.....	27
Aurelija Griškevičienė & Sturla Berg-Olsen.....	29
Erla Hallsteinsdóttir & Uwe Quasthoff & Sabine Fiedler	30

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Erla Hallsteinsdóttir & Uwe Quasthoff & Sabine Fiedler – poster	31
Poul Hansen	32
Jon Helgason & Emma Sköldberg	33
Helga Hilmisdóttir & Nina Martola	35
Louise Holmer & Ann-Kristin Hult & Emma Sköldberg	36
Louise Holmer & Sven-Göran Malmgren & Monica von Martens	38
Marit Hovdenak & Ingunn Indrebø Ims	39
Håkan Jansson	40
Ellert Þór Jóhannsson & Simonetta Battista	41
Halldóra Jónsdóttir & Þórdís Úlfarsdóttir	43
Patrick Leroyer	44
Henrik Lorentzen & Nicolai Hartvig Sørensen & Lars Trap-Jensen	46
Pär Nilsson	47
Carina Nilstun	48
Sanni Nimb & Bolette Sandford Pedersen	49
Christian-Emil Ore	51
Bolette Sandford Pedersen & Sussi Olsen & Sanni Nimb & Anna Braasch	53
Margunn Rauset	54
Caroline Sandström & Carola Åkerlund	55
Henrik Køhler Simonsen	56
Eva Thelin	57
Thomas Troelsgård & Nicolai Hartvig Sørensen	58
Seán Vrieland	60
Lena Wenner	61

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Plenarforedrag

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Esben Alfort

Lingvist og forskningsleder, Ankiro, København

ealfort@ankiro.dk

Ord og IT

Som ordbogsredaktør kommer man nemt til at opfatte de mange nye IT-værktøjer som en trussel man skal forsvare sig mod, men i virkeligheden repræsenterer de helt nye muligheder som man kan tage til sig og gøre til sine egne. IT-værktøjernes producenter er afhængige af lingvistisk viden og leksikografisk erfaring for at kunne levere produkter der er i stand til at opfylde brugernes behov, så der er rige muligheder for samarbejde.

De fleste digitale sprogværktøjer indebærer en eller anden form for søgning, så for at kunne tage teknologien til sig, er det vigtigt at forstå søgedelen og dens styrker og svagheder. Det viser sig at en god søgemaskine ikke bare skal have adgang til synonymordbøger, ontologier og fonetiske regler for at kunne fungere optimalt, men også viden på en række felter som man måske ikke umiddelbart forbinder med sådanne teknologier. I takt med at de digitale værktøjer forbedres og bliver mere og mere uadskillelige fra de IT-systemer vi bruger hele tiden, vokser behovet for en digitalisering af sproglig viden om semantiske distinktioner, stilniveau, genretilhør, brugsdomæner osv., og dette kan kun gøres på tilfredsstillende vis af sprogeksperter.

Ordbogssøgning adskiller sig væsentligt fra andre typer af søgning, men alle søgninger på et site er ikke af samme type. Faktisk bruges de fleste værktøjer på et væld af forskellige måder som producenten tit slet ikke kunne have forudset. Hvis man vil gøre sig håb om at forstå hvad der skal til for at hjælpe brugerne optimalt, er det derfor afgørende at man undersøger hvordan et givent værktøj anvendes i praksis. Til det formål kan man bruge forskellige former for søgeloganalyse. Hvordan bruges et site som Sproget.dk eksempelvis? Hvad forventer brugerne at kunne når de søger på sitet, og kan man imødegå deres forventninger? Nye værktøjer på nye medier indebærer nye brugsmønstre, og måske endda helt nye typer af brugere. Der er nye forventninger til hvad man skal kunne med et leksikografisk værktøj, og det afspejles i søgeloggen.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Oddrun Grønvik

Hovedredaktør, Norsk Ordbok 2014, Oslo
oddrun.gronvik@iln.uio.no

Morsmålsleksikografien i ei skiftande verd

Trengst morsmålsleksikografien, eksemplifisert ved det store nasjonale ordboksverket som dokumentasjon av eitt skrift- og talespråk, i ei globalisert verd? Om det trengst, kva er grunnane, og korleis kan ein rettferdiggjera slik bruk av innsats og resursar? Dette er spørsmål som europeisk leksikografi no står andsynes, og eg vil bruka høvet til å drøfta desse emna i lys av det prosjektet eg kjenner best - *Norsk Ordbok. Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftmålet*, som får fullført manus i 2014 og får siste band på prent i 2015.

Norsk Ordbok er no på tolv band og dekkjer heile alfabetet frå a til å. Heilskapen er på opp mot 67 millionar teikn, tilsvarande til dømes 225 romanar av vanleg storleik. Meir enn 300 000 ord har eigne ordartiklar. Meir enn femti morsmålsleksikografar har vore med på ferda sidan 1930, mange av dei mellom dei fagleg mest framstående norskfilologane i si tid. I prosjektperioden er nynorsk skriftmål blitt utvikla til å bli eit fullført norsk skriftmål og ein konstituerande del av norsk skriftverd. For all framtidig leksikografi for norsk språk er Norsk Ordbok eit uomgjengeleg referanseverk.

Innsamlingsarbeidet for Norsk Ordbok tok til i 1930, og prosjektperioden vil dermed nå 85 år før det siste bandet er ferdig prenta. Ein så lang tidbolk vil nødvendigvis romma store omskifte, både når det gjeld vilkåra for å utøva faget leksikografi, og i samfunnet og haldningane som omgjev prosjektet. Når trådane skal samlast, er det naudsynt å sjå på rammevilkår, føresetnader, fagleg utvikling og nye krav som er komne til undervegs, og korleis alt dette har påverka alt ordboksarbeid, men særleg den vitskaplege, empiriske morsmålsleksikografien.

Når det gjeld vilkåra for å utøva faget leksikografi, er dei største omveltingane knytte til det som på 60-talet vart kalla elektronisk databehandling (edb), og som i no vanleg blir kalla informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT). Norsk Ordbok ville ikkje blitt fullført om ikkje språksamlingane som ligg til grunn for arbeidet, og sjølve ordboksprosjektet, var blitt omforma ved hjelp av IKT. Denne omveltinga har påverka faget og alle fagpersonar, liksom den har påverka samfunnet rundt oss. Ei påfallande endring er høgare krav til standardisering og systematikk som bruken av IKT har drege med seg. Volumauke gjev kvalitetsendring på alle plan, og eg vil sjå på om og korleis dette kan utnyttast til beste for faget.

Morsmålsleksikografien, med dei store vitskaplege ordboksverka som flaggskip, kom i gang som identitetsberande prosjekt for samfunn som opplevde at identiteten var klar, men utilstrekkeleg uttrykt. Det er mange soger om entusiasme, frivillig innsats og dugnadsånd. Godt over hundre år seinare veit vi meir om innsats og kostnad, og vi ser behov for vedlikehald og utvikling, vitskapleg forankring og institusjonalisering. Eg vil avslutta med å drøfta nokre av dei samfunnsmessige utfordringane som det tjueførste hundreåret byr på og som leksikografmiljøa må handtera.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Holger Hvelplund

Direktør, IDM Danmark
hvelplund@idm.fr

Digital publicering af ordbøger – nye udfordringer, nye muligheder

Ordbogsmarkedet har længe været præget af pessimisme og tvivl om ordbogens fremtid. Kigger man på trafik til ordbogswebsites, er der derimod ikke noget tegn på at ordbogen er død eller er tæt på at blive glemmt. Statistikker for ordbogswebsites viser en konstant voksende efterspørgsel. Nye ordbogswebsites med kvalitetsindhold kan, når indholdet tilpasses mediet og bruger en attraktiv forretningsmodel, tiltrække markant trafik.

For at optimere besøgene til et website er det vigtigt at forstå hvor trafikken til ordbogswebsites kommer fra. Tal fra 5 engelske ELT ordbogswebsites viser 77,2% af besøgene fra søgemaskiner, 14,2% kommer fra direkte trafik og 8,1% kommer fra henvisninger til ordnet.dk fra andre websites.

Tallene viser hvor stor interesse der er for at slå ord op i ordbøger og hvor vigtigt det er at ordbøger er synlige i søgemaskinernes resultatliste. Ordbøgernes position i søgemaskinernes indeks afhænger især af:

1. Indhold

- Kvaliteten af indhold på indholdssider –herunder sider bør give et dækkende indhold om det emne som siden omhandler
- Velstruktureret indhold tilpasset det digitale medie
- Brug af krydshenvisninger når det er relevant
- Hyppige opdateringer
- Kategorisering af indhold
- Tilføj artikler for ord som brugere hyppigt forsøger at slå op i ordbøger ("long tail") eller som identificeres ved korpus-analyse

1. Teknik

- Hurtige svartider
- Websites skal være tilgængelige 24/7
- Indhold skal være tilgængeligt for søgemaskiner og følge respektive søgemaskiners anbefalinger således at asøgemaskiner optimalt kan indekser indhold af websites
- Simpel og effektiv søgefunktion
- Lokalisering af websites (hvis international trafik er relevant)
- Eventuelle problemer som rapporteres af søgemaskinernes webmaster tools skal løses hurtigt
- Hurtig reaktion når søgemaskinerne ændrer deres indekseringsalgoritme (ref. Google Panda)

Analyse af trafik til ordbogswebsites indikerer at der er et stigende efterspørgsel efter digital publicering af ordbogsindhold og behov for tilpasning af ordbogens indhold til den digitale platform. En tilpasning som kun kan ske i tæt samarbejde mellem leksikografer, lingvister og IT-eksperter.

13. Konferens om Lexikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Maria Koptjevskaja-Tamm

Professor, Stockholms universitet

tamm@ling.su.se

Temperaturord: lexikal typologi och lexikografi

Temperatur tillhör våra mest självklara dagliga upplevelser, som vi gärna pratar om. Tänk på alla kalla, svala, kyliga, ljumma, varma och heta dagar som vi avhandlar i samband med det ofarligaste och vanligaste nordiska samtalsämnet, vädret. Ljummet kaffe och ljummen champagne väcker negativa känslor, kalla fötter kan leda till en förkylning, medan en alltför varm panna vittnar om att man redan är sjuk. Vi använder också temperaturbeskrivningar för annat – man förväntar sig inte någon empati av en kall människa; heta kyssar är knappast avsedda för ens barn; vissa klär bättre i varma än i kalla färger. Språk varierar dock kraftigt i fråga om antal temperaturord, vad de betyder och hur de används. Vissa språk skiljer endast på 'varm' och 'kall'; andra tycks tvärtom ha alldeles för många temperaturord där svenskan klarar sig med ett. Språk varierar också i fråga om temperaturordens grammatik. Många språk har exempelvis inte några temperaturadjektiv alls, utom använder temperaturverb, ungefär som *frysa*, fast för allting. Slutligen är också språk väldigt olika när det gäller varifrån temperaturorden kommer och i vilka överförda betydelser de används. 'Varm' och 'het' kommer ofta från ord som betyder 'eld' eller 'att brinna', men 'varm' på estniska, *soe*, är besläktad med *sauna* och kommer ursprungligen från ett ord med betydelsen '(be)skydd'. Flera afrikanska språk har samma ord för 'varm' och 'snabb', 'en kall plånbok' på japanska syftar på någon som är pank, medan aboriginspråk i Australien brukar sakna överförda användningar av temperaturord.

Men kan språkssystem variera helt fritt i fråga om hur många temperaturuttryck de har och vad de betyder, vilket grammatiskt beteende de uppvisar, varifrån de kommer och vilka överförda betydelser de har, eller finns det begränsningar? Liknande frågeställningar utgjorde grunden för det lexikaltypologiska projektet "Varmt och kallt – universellt eller språkspecifikt?" (Vetenskapsrådet) och volymen "The linguistics of temperature" (<https://benjamins.com/#catalog/books/tsl.107/main>), som studerat temperaturord i ca 50 språk från olika språkfamiljer och geografiska områden. I föredraget kommer jag att presentera de viktigaste resultaten av den tvärspråkliga jämförelsen och använda dem för att diskutera beröringspunkter mellan lexikografi och lexikal typologi.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Øvrige foredrag

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Louise Hallstrøm Abildgaard & Amalie Glargaard & Carsten Hansen

Ordbog over Dansk Talesprog, Nordisk Forskningsinstitut, Københavns Universitet
hallstromabildgaard@gmail.com; zhc736@hum.ku.dk; carhan@hum.ku.dk

Facebook – nyt brugersegment for Ordbog over Dansk Talesprog (ODT-F)

Den 16. december 2014 debuterede ODT på Facebook og fik i løbet af de første 24 timer over 300 likes. Halvanden måned senere havde knap 500 følgere liket Facebook-siden: Et relativt drastisk fald i interessen. Beslutningen om at lade ODT repræsentere på Facebook (ODT-F) blev truffet euforisk spontant og lettere ureflekteret på baggrund af en overvældende positiv medierespons da vi lancerede ordbog og hjemmeside to måneder tidligere. Det dobbelte brugersegment for ordbog og hjemmeside var klart defineret som (1) den professionelle sprogforsker og (2) den alment interesserede sprogbruger. Med ODT-F stod vi pludseligt over for et helt nyt og tredje brugersegment: Facebook-brugeren.

I foredraget vil vi redegøre for vores karakteristik af den prototypiske Facebook-bruger i den for Facebook prototypiske kommunikationssituation. Vi vil herefter rapportere og reflektere over vores tiltag for at øge ODT-F-profilens fascinationskraft og dermed fastholde og øge antallet af følgere. Vores tiltag består først og fremmest i at gøre ODT-F til en selvstændig repræsentation med relativ autonomi i forhold til ODT-hjemmesiden. Det opnår vi ved i Facebook-repræsentationen at udvikle et eget layout med egne informationstyper og et eget beskrivelsessprog: ODT-F skal fungere som noget andet end et link til ordbogen på hjemmesiden. Den sidste del af foredraget vil bestå i en statistisk rapport der over tid registrerer antallet af likes, likes på opslag, kommentarer og delinger. Formålet med denne øvelse er at undersøge om tiltagene for at øge ODT-F-profilens fascinationskraft har virket.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Louise Hallstrøm Abildgaard & Amalie Glargaard & Carsten Hansen – poster

Ordbog over Dansk Talesprog, Nordisk Forskningsinstitut, Københavns Universitet
hallstromabildgaard@gmail.com; zhc736@hum.ku.dk; carhan@hum.ku.dk

Facebook – nyt brugersegment for Ordbog over Dansk Talesprog (ODT-F)

Denne poster fungerer som et supplement til foredraget med samme titel: Den præsenterer grafer og tekstuddrag med ledsagende tekst, ligesom det vil være muligt interaktivt at få afspillet lydclip fra ODT-F idet posteren suppleres med internetopkobling. Posterens styrke er dobbelt: (1) Da den er bemandet, kan konferencedeltagerne spørge mere end de knap ti minutter foredraget giver mulighed for. (2)

Konferencedeltagere der har valgt et andet foredrag på samme tidspunkt i en parallelsektion, undgår via posteren at gå glip af et indblik i ODT-F-værkstedet.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Margrethe Heidemann Andersen & Jørgen Nørby Jensen & Anita Ågerup Jervelund

Dansk Sprognævn, København

heidemann@dsn.dk; jn.jensen@dsn.dk; aagerup@dsn.dk

Fordele og ulemper ved løbende opdatering af den digitale Retskrivningsordbog

Rettelser, ændringer og nye opslagsord kan nemt og hurtigt indføres i de digitale ordbøger. Ofte sker det på opfordring fra brugerne, der i reglen kan indsende forslag til nye ord eller give feedback på en ordbogsartikel vha. få klik samtidig med at de bruger ordbøgerne. Siden 2014 bliver også den digitale udgave af Retskrivningsordbogen (RO) en gang om året opdateret med mindst 150 nye ord. Det er dog ikke helt uproblematisk at udvide den officielle Retskrivningsordbog løbende. Selvom der i princippet ikke ændres i de eksisterende former løbende, bliver den gældende norm alligevel løbende påvirket i kraft af tilføjelsen af nye ord og nye eksempler, og i nogle tilfælde skævvrides eller indsnævres normen.

I vores oplæg vil vi fortælle hvordan vi opdaterer RO løbende, og vi vil give eksempler på hvad en sådan årlig opdatering gør ved den officielle retskrivningsnorm, som skolen og den offentlige sektor er forpligtede til at følge. Vi vil også diskutere om det er hensigtsmæssigt at opdatere så hurtigt som muligt bare fordi man kan det. Har brugerne et reelt behov for en sådan opdatering af en ordbog som RO?

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Torben Arboe

Peter Skautrup Centret for Jysk Dialektforskning, Aarhus Universitet
jysta@hum.au.dk

Konventionelle figurative enheder (idiomer mv.) i Jysk Ordbog og andre større ordbøger

Blandt de (mere eller mindre) faste ordforbindelser, som anføres i mange artikler i større ordbøger, spiller idiommer en væsentlig, men ofte lidt overset, rolle. De kan anføres som 'fig.' eller 'ofø.' (overført) sidst i en artikel eller underbetydning (jf. Engelsk-Dansk Ordbog henholdsvis DDO), eller de nævnes blot som eksempelsætninger (fx stedvis i Feilbergs jyske ordbog). Nogle af dem kan betragtes som metaforer, fx 'stille træskoene' i betydningen 'dø', eller som talemåder, fx '(det går) som kæp i hjul' (dvs. meget hurtigt), der dog også kan ses som en analogi (simile) ud fra underbetydningen 'ege' af leksemet 'kæp'. Betegnelsen 'konventionel figurativ enhed' (oprindeligt: 'conventional figurative unit') kan omfatte disse og andre typer faste ordforbindelser. I foredraget omtales en påbegyndt kortlægning af 1) de emneområder, som hyppigt danner baggrund for idiommer i jyske dialekter og dansk i almindelighed, fx gård, dyr, redskaber, beklædning, 2) de semantiske felter, som idiommer ofte ligger inden for, fx rigdom/fattigdom, hurtighed/langsomhed, liv/død. Dette kan gengives i et omfattende skema, som vil blive illustreret via et udsnit på 8 emneområder og 8 semantiske felter, hvor de relevante leksemer (bl.a. 'træsko', 'kæp' ovenfor) er indplaceret. Oversigtsskemaet kan bidrage til at gøre de mange aspekter af især dagliglivets erfaringsområder, der typisk udnyttes i konventionelle figurative enheder, mere anskuelige. Det kan også bruges i redaktionelle overvejelser om, hvorvidt der ved nogle leksemer skal oprettes en særlig underbetydning for metaforisk brug af et leksem. Fx om man i artiklen 'ræv' bedst anfører den figurative betydning 'snu person' under den generelle betydning (som hos Feilberg), eller om den bør placeres som en underbetydning (som i ODS og DDO). I disse tilfælde kan oversigtsskemaet medvirke til en ensartet behandling af idiommer i redaktionen af artikler inden for de enkelte emneområder.

Litteratur

DDO = *Den Danske Ordbog*. 1-6. (2003-2005). Kbh. – D. Dobrovolskij and E. Piirainen (2005): *Figurative Language: Cross-Cultural and Cross-Linguistic Perspectives*. Amsterdam (etc.). – H.F. Feilberg (1886-1914): *Ordbog over jyske almuesmål*. 1-4. Kbh. – B. Kjærulff Nielsen (1970): *Engelsk-Dansk Ordbog*. Kbh. – ODS = *Ordbog over det Danske Sprog*. 18. (1939). Kbh.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Simonetta Battista & Ellert Þór Jóhannsson – poster

Ordbog over det Norrøne Prosasprog (ONP), Nordisk Forskningsinstitut,
Københavns Universitet
sb@hum.ku.dk; nk950@hum.ku.dk

Ordbog over det norrøne prosasprog – fra seddelsamling til online-version

Ordbog over det norrøne prosasprog (ONP) er et ordbogsprojekt under Nordisk Forskningsinstitut ved Københavns Universitet. ONP registrerer ordforrådet i de oldnordiske prosatekster, som er overleveret i norske og islandske håndskrifter fra ca. 1150 til slutningen af middelalderen.

Projektet, der blev igangsat i 1939, var oprindeligt tænkt som et supplement til de to store ordbøger fra 1800-tallet: Johan Fritzners Ordbog over det gamle norske sprog (1886, 1891 og 1896) og Cleasby og Vigfússons Icelandic-English Dictionary (1874). Man indså dog hurtigt, at der var brug for en helt ny ordbog, idet tekstmaterialet, og dermed også ordforrådet, var øget betragteligt med tilkomsten af nye tekstkritiske udgaver og andre værker, og hovedbeskæftigelsen de første fyrre år gik derfor med at excerperere disse tekster. Det nye materiale omfatter omkring $\frac{3}{4}$ million håndskrevne sedler, der hver indeholder opslagsordet, et meningsfuldt citat, en signatur, der angiver kilden og i visse tilfælde supplerende oplysninger.

I 1980'erne påbegyndtes konverteringen af ordbogens mange optegnelser til en database, som løbende er blevet udviklet, og som nu udgør grundlaget for det redaktionelle arbejde.

Udgivelsen af det, der fra starten var tænkt som et værk på 13 bind, blev indledt i 1989, men blev indstillet igen i 2004 efter at registrene og de første tre bind var blevet publiceret, idet det blev besluttet at ændre formatet til en gratis digital publikation.

Det redaktionelle arbejde blev igen sat på pause, mens forberedelserne med at lægge hele ordbogens materiale ud på nettet til fri brug foregik. Materialet omfattede, foruden de tre ordbogsbind og registerbindene, den elektroniske lemmalister og seddelsamlingen. Hver af de ca. 500.000 sedler, som endnu ikke var blevet behandlet, blev scannet og lagt ind under det relevante lemma og forsynet med en opdateret signatur.

Første version af den digitale udgave blev tilgængelig i 2010 på webadressen www.onp.ku.dk. Ordbogen bliver opdateret med nye artikler og eventuelle rettelser to gange om året.

Posteren viser projektets historie og giver desuden et overblik over, hvordan såvel det publicerede som det upublicerede materiale indarbejdes i online-versionen.

Litteraturliste

Battista, Simonetta & Ellert Thor Jóhannsson 2014, "Ordbog over det norrøne prosasprog 2004-2014 – fra trykt udgave til netversion", *LEDA-Nyt* 57: 6-23.

Cleasby & Vigfússon 1874. Richard Cleasby (cond.) & Gudbrand Vigfusson: *An Icelandic-English Dictionary*, Oxford 1874.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Ellert Thor Johannsson & Simonetta Battista 2014, "A Dictionary of Old Norse Prose and its Users – Paper vs. Web-based Edition", i Abel & al. (eds.): *Proceedings of the XVI EURALEX International Congress: The User in Focus*, 15-19 July 2014, Bolzano/Bozen, ss. 169-179.

Fritzner 1886, 1891, 1896. Johan Fritzner: *Ordbog over Det gamle norske Sprog* 1-3, rev. ed., Kristiania 1886-1896.

ONP: Registre = Ordbog over det norrøne prosasprog : Registre / A Dictionary of Old Norse Prose: Indices, København 1989.

ONP1 = Helle Degnbol, Bent Chr. Jacobsen, Eva Rode, Christopher Sanders & Þorbjörg Helgadóttir: Ordbog over det norrøne prosasprog / A Dictionary of Old Norse Prose 1: a-bam, København 1995.

ONP2 = James E. Knirk, Helle Degnbol, Bent Chr. Jacobsen, Eva Rode, Christopher Sanders & Þorbjörg Helgadóttir: Ordbog over det norrøne prosasprog / A Dictionary of Old Norse Prose 2: ban-da, København 2000.

ONP3 = Helle Degnbol, Bent Chr. Jacobsen, James E. Knirk, Eva Rode, Christopher Sanders & Þorbjörg Helgadóttir: Ordbog over det norrøne prosasprog / A Dictionary of Old Norse Prose 3: de-em, København 2004.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Sturla Berg-Olsen & Daniel Gusfre Ims

Språkrådet, Oslo

sturla.berg.olsen@sprakradet.no; daniel.ims@sprakradet.no

Dansk og norsk i norske ordbøker

I innlegget vil vi sjå på korleis nokre sentrale norske ordbøker handsamar ord med dansk opphav eller som har vore innom dansk på vegen til Noreg. Fokus vil vere på etymologiane i dei to eittbinds standardordbøkene NOB og BOB, men også større ordbøker vil bli trekte inn i nokon mon. Dataa våre viser at ein i mange tilfelle lét vere å oppgjie dansk opphav. Vi vil peike på inkonsekvensar i ein del etymologiar, diskutere moglege årsaker til desse og kome med framlegg til korleis dei bør endrast.

Blant ord med mogleg dansk opphav i bokmål kan ein skilje ut i alle fall typar; døma i 1–3 er frå BOB:

1) slike som manglar ein nærståande norsk motpart:

duppeditt el **dippedutt** (fra da.)

kun (da., av *ikkun*, av *ikke uden*)

2) slike som har gjennomgått lydlege endringar på norsk grunn:

hvete (norr *hveiti*, besl med *hvit*) [jf. dansk *hvede*]

uke (norr *vika*) [jf. dansk *uge*]

3) slike som har norsk motpart, og der begge formene er innanfor bokmålsnorma og blir førte som eitt lemma i BOB:

fram el **frem** (norr *fram* 'god, gjev')

lyve el **lyge** el **ljuge** (*lyve* fra da., norr *ljúga*)

melk el **mjøl**k (norr *mjolk*, da. *melk*)

myk el **mju**k (norr *mjúkr*)

Nynorsk har, som bokmål, ei rekke ord med dansk opphav, men det varierer i kva grad dette er eksplisitt oppgitt. I nokre tilfelle er bokmål, men ikkje dansk oppgitt som opphavsspråk, sjølv om ordet i siste instans har klart dansk opphav. Nokre døme frå NOB:

avdød (etter bm)

bebuar (frå bm; av *III bu*)

kveg (gj bm frå da.; [...])

stenke (bm; sm o s norr *støkkva* 'skvette')

vekst el **vokster** (norr *vøkstr*; *vekst* truleg gj bm frå da.; av *vekse*)

Referansar

BOB = Boye Wangensteen (red.) (2005) *Bokmålsordboka*, 3. utgave. Oslo: Kunnskapsforlaget. – NOB = Marit Hovdenak et al. (red.) (2006) *Nynorskordboka*, 4. utgåva. Oslo: Det Norske Samlaget.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Kristín Bjarnadóttir

The Árni Magnússon Institute for Icelandic Studies, Reykjavík

kristinb@hi.is

The Case for Normalization: Linking lexicographic resources for Icelandic

The purpose of this project is linking data from two longstanding lexicographic projects on Icelandic, i.e., the Dictionary of Old Norse Prose (ONP) in Copenhagen, and the work on a historical dictionary of Icelandic (as manifested in Written Language Archive (WLA)), in Reykjavík. The main obstruction is a difference in spelling, but lemmatization also plays a part. Linking these lexicographic resources would be of great benefit, both in lexicography, and in language research in general, as the data created would facilitate access to words and word forms, irrespective of variants.

The ONP and the WLA were started in 1939 and 1944, respectively, and they are independent of each other, both in scope and methods. The line of demarcation between the projects is 1540, i.e., the year of publication of the 1st printed book in Icelandic. The split into two periods at that point is unwarranted, as far as the cohesion of Icelandic throughout the history of the language is concerned. The changes in morphology and spelling of Icelandic are regular enough to make normalization with a spell checking application based on a noisy channel model possible (Jón Friðrik Daðason et al. 2014). The case for using Modern Icelandic as a basis of the normalization rests on the standardization of the modern language, and on the use of existent LT tools and data.

The immediate result could be a flow of information between ONP and WLA. A simple case in point is the dating of individual lemmas, such as the 14th C *dagdrykkja* ('day drinking') from ONP (*Orkneyinga saga*, 1387-1395), dated 1980 in WLA. The data from both ONP and WLA can also serve as training material for further work on the automatic normalization of Icelandic texts from all periods.

Bibliography

Jón Friðrik Daðason, Kristín Bjarnadóttir & Kristján Rúnarsson. 2014. The Journal Fjölirnir for Everyone: The Post-Processing of Historical OCR Texts. *Proceedings of Language Resources and Technologies for Processing and Linking Historical Documents and Archives - Deploying Linked Open Data in Cultural Heritage*, pp. 56-62. (LRT7HDA), á ráðstefnunni LREC 2014 í Reykjavík, 26. maí 2014.

Websites

Ordbog over det norrøne prosasprog, : <http://onp.ku.dk/>

The Written Language Archive: http://www.arnastofnun.is/page/gagnasofn_ritmalssafn

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Tove Bjørneset

Uni Research, Bergen
tove.bjorneset@uni.no

LEXIN i Norge – Hva sier brukerne?

Den opprinnelig svenske LEXIN-serien er utviklet spesielt for minoritetsspråklige innvandrere bosatt i Sverige. I 1996 tok Det norske Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementet initiativet til å starte et tilsvarende norsk prosjekt ved Norsk termbank i Bergen. Det norske LEXIN-prosjektet har siden fortsatt i det samme prosjektmiljøet, men nå i Uni Research og med Utdanningsdirektoratet som eier og oppdragsgiver.

De norske LEXIN-ordbøkene har vært gratis og fritt tilgjengelig på nettet siden de tre første nettordbøkene ble publisert høsten 2002. Antallet ordbøker, både nettbaserte og trykte, har i perioden økt jevnt, i likhet med antallet brukere. I dag foreligger det 36 nettbaserte og 6 trykte illustrerte ordbøker, og flere er under utvikling. Nettordbøkene er énspråklige, tospråklige eller trespråklige og brukerne kan velge mellom norsk bokmål og nynorsk som kildepråk. Det er lagt inn talesyntese for alt innhold på bokmål og nynorsk.

Siden publiseringen i 2002 har brukerne kunnet kontakte prosjektgruppen direkte gjennom et e-post-skjema på prosjektets hjemmeside. Vi la til rette for dette først og fremst for at brukerne skulle få en effektiv kanal for rapportering av tekniske problemer eller feil. Det viste seg imidlertid raskt at kanalen skulle bli betydelig mer brukt til andre typer innspill og spørsmål til prosjektgruppen.

Det er gjennomført to brukerundersøkelser i norsk LEXIN. Den første fant sted i 2006 som et samarbeid mellom Utdanningsdirektoratet og prosjektgruppen, mens den andre ble gjennomført av Rambøll Management i 2011 på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.

I foredraget vil et utvalg innspill og spørsmål fra brukerne og funn fra de to brukerundersøkelsene bli presentert og kommentert.

Litteraturliste

Bjørneset, Tove, 2005: The NORDLEXIN-N Dictionary Project: Part II. I: H. Gottlieb, J. E. Mogensen & A. Zettersten (red.): *Symposium on Lexicography XI. Proceedings of the Eleventh International Symposium on Lexicography May 2-4, 2002 at the University of Copenhagen (Lexicographica Series Mayor 115)*, s. 133-145. Tübingen.

Bjørneset, Tove og Ásta Svavarsdóttir, 2005: Nord-Lexin. I: Vatvedt Fjeld, R. og D. Worren (red.): *Nordiske studiar i leksikografi 7. Rapport frå Konferanse om leksikografi i Norden, Volda 22.-24. mai 2003*, s. 52-66. Oslo.

Bjørneset, Tove, 2002: The Dictionary Project NORDLEXIN-N. I: H. Gottlieb, J. E. Mogensen & A. Zettersten (red.): *Symposium on Lexicography X. Proceedings of the Tenth International Symposium on Lexicography May 4-6, 2000 at the University of Copenhagen (Lexicographica Series Mayor 109)*, s. 31-43. Tübingen.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Bjørneset, Tove. 2001: Introduksjon til ordbokprosjektet NORDLEXIN-N. I: M. Gellerstam, K. Jóhannesson, B. Ralph & L. Rogström (red.): *Rapport från Konferens om leksikografi i Norden, Göteborg 26-29 maj 1999. Nordiska studier i leksikografi* 5 (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 2001 (27)), s. 44-53. Göteborg.

Bjørneset, Tove, 1999: Ordbokprosjektet NORDLEXIN-N. I: *LexicoNordica* 6, s. 35-45.

Hovdenak, Marit, 2008: Dei norske LEXIN-ordbøkene. I: *LexicoNordica* 15, s. 219-234.

Hult, Ann-Kristin, Malmgren, Sven-Göran og Emma Sköldberg, 2010: Lexin – a report from a recycling lexicographic project in the North' I: *Proceedings of the XIV Euralex International Congress, Leeuwarden, 6-10 July 2010*, s. 800-809.

Hult, Ann-Kristin, 2008b: Från ord till handling. En studie i ordboksanvändning på nätet. I: *Nordiska studier i leksikografi. Rapport från 9. Konferanse om leksikografi i Norden, Akureyri 22.-26. maj 2007*, s. 243-257. København.

Hult, Ann-Kristin, 2008a: Användarna bakom loggfilerna. Redovisning av en webbenkät i Lexin online Svenska ord. I: *LexicoNordica* 15, s. 73-91.

Malmgren, Sven-Göran, 1999: De svenska LEXIN-ordböckerna ur ett (ställföreträdande) användarperspektiv. I: *LexicoNordica* 6, s. 79-90.

Pálfi, L.-L. & Sven Tarp, 2009: 'Lernerlexikographie in Skandinavien – Entwicklung, Kritik und Vorschläge. I: *Lexicographica. International Annual for Lexicography* 25/2009, s. 135-154. Tübingen.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Lars Brink

labri@webspeed.dk

Synonymitis

Jeg agter at argumentere for, at der er for mange synonymer i vore fremmedsprogs-ordbøger – som jo alligevel ikke skal være synonymordbøger. Den almindeligste tysk-danske ordbog har:

Geschehen...hændelse(sforløb), det der foregik, begivenheder, tildragelser.

Tildragelser er galt (for litterært), *det der foregik* passer ikke i nutid. *Begivenheder* er overflødig.

Den gamle svensk-danske har

Sed...Skik, Sæd, Skik og Brug, Vane(r);

Skik er rigeligt.

Skoleeleven har aktivt og passivt kun brug for 1 ækvivalent. Den professionelle har passivt også kun brug for 1 betydnings-angiver. Den professionelle aktive oversætter vil selv kunne optænke synonymmer, som der jo er mange flere af, og bør ikke hæmmes af de anførte.

Synonym-junglen slører overblikket og gør det sværere at huske oplysningerne.

Synonymer til én og samme betydningsnuance (inden for et semikolon) er kun påkrævede, vil jeg hævde, når de tilsammen dækker udgangsordet, men hver især er lidt for snævre. Eller hvor den første ækvivalent har andre betydningsvarianter, og det flg. præciserer den aktuelle; men den situation bør særmærkes med parentes e.l.

Jeg mærker, også hos mig selv, en tilskyndelse til at forklare fremmede ord med mindst 2 ækvivalenter, før jeg rigtig stoler på kommunikationen. Jeg tror ikke, at denne tilskyndelse er værdifuld.

13. Konferens om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Erik Bäckerud

Svenska Akademiens ordbok (SAOB), Lund
erik.backerud@svenskaakademien.se

"Indexeringen av SAOB"

Arbetet med att indexera Svenska Akademiens ordbok (SAOB) börjar bli klart. Redan innan digitaliseringen av de hittills utkomna 36 banden var färdig påbörjades ett projekt för att indexera hela ordoken. Målet har varit att identifiera samtliga uppslagsformer i varje artikel och indelningen av artiklar i moment. Vidare har vi identifierat ordklass, etymologiparentes och stavningparentes på alla huvudord. All sådan meta-information finns ju implicit i ordbokstexten men att göra den explicit öppnar helt nya möjligheter för att behandla texten digitalt.

Arbetet har gett gott resultat. Förutom att vi nu kan se hur många uppslagsord det finns av varje typ så kan vi med den indexerade texten göra helt andra presentationer av, och sökningar i, materialet än vad som var möjligt tidigare. Korrektheten hos indexeringen har vi mätt genom att utföra stickprovskontroller både med specifikt utvalda delar av ordboken och med helt oviktade urval.

Vi har till att börja med tänkt oss två användningsområden för den indexerade texten: dels att användas för en modern webbupplaga av SAOB och dels som indata till ett redigeringsystem för framtida uppdateringar. Ingen av dessa tillämpningar är ännu färdigställd men ett prototypsystem finns där man kan se både texten och metainformationen och även söka på samtliga uppslagsformer. I framtiden kan man tänka sig att informationen kan användas till många andra språkliga undersökningar.

I föredraget kommer jag att kort gå igenom vilka krav vi ställde upp vid projektets start och vilka delar av arbetet som vållat problem samt något om utfallet:

Hur väl har vi lyckats med att nå våra mål?

Hur kan vi veta hur bra resultatet blev?

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Erik Bäckerud – softwaredemonstration

Svenska Akademiens ordbok (SAOB), Lund

erik.backerud@svenskaakademien.se

"Indexeringen av SAOB"

Den nydigitaliserade texten till Svenska Akademiens ordbok, SAOB, har genomgått en indexeringsprocess där vi identifierat ett antal element i texten som ordklass, momentindelning, sammansättningar med mera. Jag har byggt en prototyp till en webbapplikation som består dels av en databas med alla artiklar, uppslagsformer och betydelsemoment, dels av en webbsida där man kan utföra sökningar bland uppslagsorden och där resultaten presenteras.

Vid demonstrationen ämnar jag visa hur den bearbetade texten ser ut och hur man kan söka på olika uppslagsord och även att man kan söka på delar av uppslagsord med hjälp av trunkering. Jag kommer också att visa hur sökningen ger träff på uppslagsformer med äldre stavning även då man söker med modern stavning.

Prototypen ger också möjlighet till en enkel form av fritextsökning som jag tänkt demonstrera om tiden medger.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Øystein Eek & Espen Karlsen

Kunnskapsforlaget, Oslo & Nasjonalbiblioteket, Oslo
oystein.eek@kunnskapsforlaget.no; Espen.Karlsen@nb.no

Digitalt korpus og ordbok over norsk middelalderlatin (MIDLAT)

Prosjektet MIDLAT eies av Det Norske Videnskaps-Akademi. Det har som formål å utvikle en infrastruktur for studiet av latin slik språket ble brukt i Norge i middelalderen. Prosjektet inngår i et bredt europeisk forskningsprogram som skal dokumentere hvordan latin fungerte som *lingua franca* i Europa i dette tidsrommet. Første fase i prosjektet er å digitalisere alle norske middelaldertekster som inneholder latin. Nasjonalbiblioteket vil stå for dette arbeidet, som ledd i digitaliseringen av den norske kulturarven. I neste omgang vil vi benytte automatiserte metoder for å skille de latinske tekstdelene fra de gammelnorske. Det latinske materialet vil bli lemmatisert og organisert i en konkordans. Korpuset, det lemmatiserte materialet og konkordansen vil i seg selv være viktige ressurser for studiet av norsk middelalderlatin, men vil også danne grunnlaget for å utarbeide sluttproduktet, *Ordbok over norsk middelalderlatin*, som vil bli utgitt i digital form og også som trykt bok. Den digitale ordbokutgaven vil inneholde lenker til kildematerialet.

Prosjektet har søkt om midler under Norges forskningsråds infrastruktur-utlysning (Vitenskapelige databaser og samlinger) høsten 2014.

Prosjektleder er forskningsbibliotekar ved Nasjonalbiblioteket Espen Karlsen; medlemmer av styringsgruppen er professor Dag Haug ved Universitetet i Oslo, seniorredaktør i Kunnskapsforlaget Øystein Eek og seksjonsleder ved Nasjonalbiblioteket Hege Stensrud Høsøien.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Øystein Eek

Kunnskapsforlaget, Oslo
oystein.eek@kunnskapsforlaget.no

Ordnett og den digitale ordbokbrukeren

I foredraget vil jeg presentere Kunnskapsforlagets digitale språktjeneste under følgende stikkord: rammevilkår, teknologi, forretningsmodell, produkttilbud, organisasjon, kommunikasjon mellom brukere og forlag, markedsføring, utviklingsarbeid. Ordnett er Norges bredeste og mest utbredte forlagsdrevne språktjeneste, basert på abonnementsløsninger for enkeltbrukere og storkunder. Innholdet er Kunnskapsforlagets sentrale språkportefølje supplert med lisensierte enspråklige ordbøker for viktige fremmedspråk. Til sammen har Ordnett flere hundre tusen brukere, i skoleverket, høyere undervisning, bedrifter, offentlige institusjoner og blant ekspertbrukere som oversettere og journalister. Tjenesten har bestått i 10 år (11 i 2015) og blir stadig utvidet. Nytt i 2014 er bl.a. nettsider på engelsk. Tjenesten inviterer til brukermedvirkning, og brukernes respons er til stor nytte for både redaksjonen og IT-utviklerne. Konferansedeltakerne vil få prøvetilgang.

www.ordnett.no

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Ken Farø

Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet

kenfaroe@hum.ku.dk

Nyere tilgange til leksikografi – med nedslag i moderne elektroniske og trykte opslagsressourcer

Dette bidrag er en analyse af fire recente tilgange til leksikografi, hvis fællesnævner er metoderadikalisme (Farø 2006), nemlig (1) korpusmetoden (Asmussen 2004), (2) Funktionslæren (Tarp 2009; Bergeholtz, (3) efterspørgselsprincippet (min betegnelse for den stærkt brugerstyret leksikografi), og (4) Inventariografien (Farø 2013). Det er den sidste tilgang, bidraget selv hviler på. Ikke som enerådende ramme for leksikografisk arbejde, men som supplement til de eksisterende.

En inventariografisk tilgang til opslags- og oversigtsorienteret sprogbeskrivelse, hvoraf (sprog)leksikografien udgør en væsentlig, men ikke uantastelig søjle, er *reaktionær*. Det er den i den forstand, at den hylder slagordet "Tilbage til sproget!". Hermed mener jeg en leksikografi, der i højere grad end den eksisterende fokuserer på deskription af de enkelte sproglige kategorier og deres inventar. Fx præpositionerne, tekstgenrerne, navnene, de bevingede ord, bogtitlerne, fonemerne, skabelonerne, diskurserne osv., altså en omfattende opgave. Gerne med hjælp fra korpuslingvistikken og Funktionslærens reflektionsapparat, mens efterspørgselsprincippet overlades til de kommercielle redaktioner, hvor det giver god mening, og på ingen måde behøver at komme i klammeri med Inventariografien. Men netop med dette slagord står Inventariografien i modsætning til både Funktionslæren og efterspørgselsprincippet, mens den er lidt mere, men ikke fuldstændig kompatibel med korpusmetoden.

Inventariografien er en promiskuøs bastard, der forfægter den systematiske sprogbeskrivelse, hvormed den tilsyneladende er traditionalistisk. Intet kunne imidlertid være mere forkert: Inventariografien lægger nemlig særlig vægt på at undgå opretholdelse af kunstige grænser mellem leksikografi og grammatikografi – hvormed vi i øvrigt slet ikke har udtømt det sproginventariografiske beskrivelsespotentialer.

I mit bidrag kommer jeg med eksempler på, hvordan hver tilgang konkret påvirker produktet i forskellig retning. Samtidig diskuterer jeg overordnet fordele og ulemper ved de enkelte tilgange.

Litteratur

Asmussen, Jørg (2004): Korpus 2000 – til hvilken nytte? Muligheder og grænser for empiriske sprogundersøgelser, i: Duncker, D. (red.): *Studier i Nordisk 2002-2003*. København: Selskab for Nordisk Filologi, s. 17-19.

Farø, Ken (2006): Leksikografisk radikalisme? 10 forslag til den bilingvale leksikografi. I: Lorentzen, H. & Trap Jensen, L. (red.): *Nordiske studier i leksikografi* 8. København: Nordisk Forening for leksikografi, s. 85-96.

Farø, Ken (2013): Inventariografi – Al leksikografis og grammatikografis mo(r)der? I: *LexicoNordica* 20, s. 35-55.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Tarp, Sven (2008): *Lexicography in the Borderland between Knowledge and Non-Knowledge, General Lexicographical Theory with Particular Focus on Learner's Lexicography*. Tübingen: Niemeyer.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Ruth Vatvedt Fjeld & Arash Saidi

Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo
r.e.v.fjeld@iln.uio.no; garash84@gmail.com

Hva er egentlig akademisk vokabular?

Det har blitt kompilert flere akademiske ordbøker i de seinere årene, en av de mest kjente er Academic Word List (Coxhead 2000) men det fins mange flere, jf. Gardner & Davies (2013) for en utfyllende oversikt. Disse ordlistene er laget primært for pedagogiske formål, både for ikke-morsmålsbrukere og studenter som ikke er vant til akademisk språk. De akademiske listene skal være hjelpemidler både til produksjon og resepsjon av engelske akademiske tekster.

Også i Norden arbeides det med akademiske ordbøker eller ordlister, ikke minst for å motvirke domenetapet til engelsk. Göteborgs universitet var først ute med *Svensk Akademisk Ordlista*, bl.a. presentert på forrige Nordisk konferanse i leksikografi (Ribeck, Jansson & Sköldberg 2013). Ved Universitetet i Oslo utarbeider vi nå en norsk liste over akademisk vokabular, der vi har vurdert forskjellige metoder for kompilering av lister, basert på et nyutviklet korpus av akademiske tekster (Saidi & al 2014).

Ut fra foreløpige resultater ser det ut til at akademisk vokabular skiller seg fra allmennvokabularet, og dette gjelder særlig på flerordsnivå. Det ser foreløpig ut til at enkeltord alene ikke gir nok informasjon til å skille akademisk språk fra allmennspråk. Med forskjellige metoder for automatisk seleksjon av kollokasjoner vil vi derfor undersøke mer systematisk om dette stemmer. En fraseologisk analyse kan muligens gi bedre grunnlag for å gi svar på spørsmålet om hva et akademisk vokabular er, enn bare å søke opp enkeltord som anvendes relativt ofte i akademiske tekster.

Vi ønsker å presentere og diskutere resultater selektert ved hjelp av forskjellige metoder og vurdere de forskjellige ordtypenes leksikalske egenskaper ut fra ordlistenes genuine formål. Vår vurdering er at dette kan føre oss nærmere en definisjon av hva et akademisk vokabular egentlig er.

Referanser

Coxhead, A. (2000): A new academic word list. I: *TESOL Quarterly*, 34:2, 213–238.

Gardner, D. & M. Davies (2013): A New Academic Vocabulary List. I: *Applied Linguistics* 4.

Hyland, K. & P. Tse (2007): Is there an "academic vocabulary"? I: *TESOL Quarterly* 41:2

Martin, A. (1976). Teaching Academic Vocabulary to Foreign Graduate Students. *TESOL Quarterly* 10(1): 91-97

Ribeck, Judy, Håkan Jansson & Emma Sköldberg: Från aspekt till övergripande – en ordlista över svensk akademisk vokabulär. In: Fjeld, Ruth og Marit Hovdenak (red.): *Nordiske studier I leksikografi 12. Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden Oslo 13.-16- august 2013*. Oslo 2014:370-384

Saidi, Arash & Ruth Vatvedt Fjeld, Kristin Hagen og Janne Bondi Johannessen. (2015) *Towards a Norwegian Academic Vocabulary List NoDaLiDa 2015* (in press?)

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Anne-Line Graedler

Høgskolen i Hedmark
anneline.graedler@hihm.no

Lærerstudenters bruk av digitale ordbøker i engelskundervisningen

Foredraget presenterer resultater fra et forskningsprosjekt om lærerstudenters holdninger til bruk av ordbøker i engelskfaget i norsk skole, basert på en spørreundersøkelse blant engelsklærerstuderenter og allmennlærere som tar videreutdanning for å få kompetanse som engelsklærere. Prosjektet fokuserer på følgende problemstillinger:

1. I hvilken grad har de tenkt å bruke ordbøker i engelskundervisningen, og hvilken type ordbøker?
2. På hvilke måter vil de bruke ordbøker i undervisningen?
3. Hvordan anser de at elevene skal bruke ordbøker som verktøy i språklæringen?

Bruk av ordbøker i fremmedspråksopplæringen har i løpet av de siste tiår gjennomgått store endringer ettersom de fleste ordbøker nå forekommer i elektronisk format. Endringen gjenspeiles i den nasjonale læreplanen, *Kunnskapsløftet*, hvor første versjon inneholdt kompetansemål i engelskfaget som spesifiserte bruk av ordbøker (Utdanningsdirektoratet 2006), mens en revidert versjon framhever digitale ressurser og verktøy, og ordet *ordbøker* ikke lenger er inkludert (Utdanningsdirektoratet 2013). *Ordbøker* forekommer heller ikke i læringsmålene for engelskfaget i grunnskolelærerutdanningen (Kunnskapsdepartementet 2010a, 2010b). På tross av dette viser f.eks. mange lokale læreplaner at ordbøker fortsatt har en sentral posisjon i engelskopplæringen.

Mens eksisterende forskning hovedsakelig er basert på bruk av ordbøker og digitale ressurser blant elever og andre språkinnlærere (f.eks. Langegard 2011; Utdanningsdirektoratet 2012; Wold 2014), er hensikten med dette prosjektet å innhente informasjon om lærerstudenters holdninger, bevissthet og kunnskap relatert til ordbøker, om hvordan de kan utnyttes i undervisningen og som verktøy for elevers autonome utvikling, og hvilken effekt ordbøker antas å ha i engelskundervisningen.

Prosjektet er basert på et anonymt spørreskjema distribuert til engelskstuderenter og lærere som tar videreutdanning ved Høgskolen i Hedmark inneværende år. Undersøkelsen pågår fortsatt, og dataene innsamlet gjennom spørreskjemaene vil bli presentert med forankring i både kvantitativ og kvalitativ analyse.

Referanser

Kunnskapsdepartementet (2010). Nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanningen 1. - 7. trinn; Nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanningen 5. - 10. trinn. Lokalisert på <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nasjonale-retningslinjer-for-grunnskolel/id640249/>.

Langegard, A.-M. (2011). How are Digital Dictionaries Used by Young Norwegian Learners of EFL? A Case Study of Attitudes and Practices. Masteroppgave, Universitetet i Oslo. Lokalisert på <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-29773>.

Utdanningsdirektoratet (2006). Læreplan i engelsk (utgått). Lokalisert på <http://www.udir.no/kl06/ENG1-01/>.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Utdanningsdirektoratet (2012). Brukerundersøkelse av LEXIN - ordbøker for minoritetsspråklige. Lokalisert på <http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Rapporter/Ramboll/Brukerundersokelse-av-LEXIN---ordboker-for-minoritetspraklige/>.

Utdanningsdirektoratet (2013). Læreplan i engelsk. Lokalisert på <http://www.udir.no/kl06/ENG1-03/>.

Wold, K.A. (2014). Opplever elever i ungdomsskolen at de digitale medier som brukes av elevene på fritiden også bør være en del av arbeidsformene på skolen? Hvordan fortolker elever de retningslinjer som skolene gir for bruk av digitale medier? Masteroppgave, Høgskolen Stord/Haugesund. Lokalisert på <http://hdl.handle.net/11250/197235>.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Aurelija Griškevičienė & Sturla Berg-Olsen

Universitetet i Vilnius & Språkrådet, Oslo

aurelija.griskeviciene@flf.vu.lt; sturla.berg.olsen@sprakradet.no

Å gå seg vill i en ordbok: *seg* og *V + seg* i tospråklige ordbøker

I innlegget vil vi presentere en analyse av det norske reflexive pronomenet *seg* og av ulike typer reflexive verb, dvs. konstruksjoner med verb og *seg* (eller andre pronomen med reflexiv funksjon). Vi vil komme med forslag til hvordan reflexive verb bør behandles i tospråklige ordbøker med norsk som kildepråk.

Enspråklige norske ordbøker skiller gjerne mellom to bruksmåter for *seg*: a) i verbfraser og b) brukt etter preposisjoner. Men man finner også mer uttømmende beskrivelser av dette pronomenet, i større ordbøker som NO og NRO og i enkelte grammatikker, f.eks. Beito (1970:246f). Inndelingskriteriene i de lengre ordboksartiklene er dels syntaktiske, dels basert på semantikken til *seg* i ulike konstruksjoner. På bakgrunn av dette er det mulig å skille ut over ti ulike bruksmåter for *seg*.

Tospråklige ordbøker fra norsk oppviser også noe varierende praksis når det gjelder *seg*: dels opererer de med én bruksmåte, dels med to. Men variasjonen er enda større når det gjelder behandlingen av reflexive verb. De står dels som egne lemmaer eller sublemmaer, dels i egne bolker på ulike nivåer i artiklene, dels som faste uttrykk eller brukseksempler. Det finnes eksempler på at en og samme ordbok bruker hele ni forskjellige presentasjonsmåter for reflexive verb. Ordbøkene oppgir sjelden eksplisitte kriterier for hva som skilles ut som reflexive verb og hvordan de behandles. Vårt materiale kan tyde på at redaktørene i de fleste tilfeller ikke har definert slike kriterier i det hele tatt.

I innlegget vil vi på bakgrunn av vår erfaring fra arbeidet med *Norsk-litauisk ordbok* og med støtte i konkrete eksempler foreslå bestemte kriterier for å identifisere ulike typer reflexive verb. Videre vil vi drøfte hvilke presentasjonsmåter det er hensiktsmessig å bruke for reflexive verb i en tospråklig ordbok – både med tanke på brukere med norsk som førstespråk og innlærere.

Referanser

Beito, Olav T. (1970) *Nynorsk grammatikk. Lyd- og ordlære*. Oslo: Det Norske Samlaget.

NO = (1966–) *Norsk Ordbok. Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftmålet*. Oslo: Det Norske Samlaget. <http://no2014.uio.no>

NRO = Trygve Knudsen og Alf Sommerfelt (red.) (1937–95) *Norsk Riksmålsordbok*. Oslo: Kunnskapsforlaget.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Erla Hallsteinsdóttir & Uwe Quasthoff & Sabine Fiedler

Syddansk Universitet i Odense, Universität Leipzig

erla@sdu.dk; quasthoff@informatik.uni-leipzig.de; sfiedler@uni-leipzig.de

Frekvensordbøger som værktøj for analoge og digitale ordbogsbrugere

Leipzig Corpora Collection¹⁾ ved Universitetet i Leipzig består af en samling af korpusser på forskellige sprog. Korpusserne er udarbejdet i samme format og ved brug af sammenlignelige kilder, med det til formål at stille store mængder af empiriske sprogdata til rådighed for bl.a. sprogforskning og sprogteknologiske projekter. Siden 2011 har korpusserne i Leipzig Corpora Collection dannet et grundlag for udarbejdelse af frekvensordbøger. Der er allerede udkommet ordbøger for tysk, islandsk, engelsk, fransk, ungarsk og esperanto og flere sprog er undervejs i serien Frequency Dictionaries hos Leipzig Universitätsverlag²⁾.

Ordbøgerne udgives både i trykt og elektronisk form. De trykte ordbøger indeholder de 1.000 mest frekvente ordformer i korpusset ordnet efter hyppighed og 10.000 mest frekvente ordformer i alfabetisk rækkefølge. Den medfølgende CD indeholder en e-bog med en mere omfangsrig udgave af ordbogen med informationer om frekvens af op til en million ordformer i alfabetisk rækkefølge. CD-en indeholder ligeledes tekstfiler med lister med ordformer og deres frekvens såvel i alfabetisk og frekvensbaseret rækkefølge.

Ordbøgerne har til formål at stille sammenlignelige informationer om frekvens af ordformer i det skrevne sprog i dag til rådighed. Ordbøgerne kan både stå alene som værktøj, men de indgår også i de sprogteknologiske værktøjer og ressourcer der eksisterer ved universitetet i Leipzig og kan derfor også anvendes som en integreret del af disse. Ordbøgernes er tiltænkt både digitale og analoge brugere (maskiner og mennesker), bl.a. giver den elektroniske version adgang til data til brug fx i sprogteknologi og forskningsprojekter.

Ved brug af eksempler fra især den islandske og den danske frekvensordbog lægger vi ud med en præsentation af konceptet for samt indholdet i frekvensordbøgerne. Derefter diskuterer forskellige former for ordbøgernes anvendelse i konteksten af konferencens tematisering af den digitale ordbogsbruger.

<http://corpora.informatik.uni-leipzig.de/>

http://univerlag-leipzig.de/catalog/category/142-Frequency_Dictionaries_Haeufigkeitswoerterbuecher

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Erla Hallsteinsdóttir & Uwe Quasthoff & Sabine Fiedler – poster

Syddansk Universitet i Odense, Universität Leipzig
erla@sdu.dk; quasthoff@informatik.uni-leipzig.de; sfiedler@uni-leipzig.de

Frequency Dictionaries as a tool for analog and digital dictionary user

The Leipzig Corpora Collection¹⁾ at the University of Leipzig contains corpora in many different languages. The collection aims at producing text corpora with comparable empirical linguistic data for a large number of different languages, e.g. for use in linguistic research and language technology. Since 2011, the corpora have been used to compile frequency dictionaries and dictionaries for German, Icelandic, English, French, Hungarian and Esperanto have already been published in the series Frequency Dictionaries at Leipzig Universitätsverlag²⁾, more languages are in preparation.

The dictionaries are available in print and electronic version. The printed version provides the most frequent 1,000 word forms in the corpus ordered by frequency and the most frequent 10,000 word forms in alphabetical order. The enclosed CD-ROM contains a more comprehensive version of the dictionary as an e-book, with data on relative frequency of up to 1,000,000 word forms given in alphabetical order. The number of word forms for a particular language depends on the size and composition of the corpus used. This list of words, with frequency classes, is also available as a plain text file on the CD-ROM ordered alphabetically as well as ordered by frequency. The series Frequency Dictionaries aims at producing comparable linguistic information, e.g. frequency data on word forms, for a large number of different languages.

The dictionaries can be seen as a standalone tool, but they can also be used as an integrated part of the linguistic tools and resources that the NLP-group at the University of Leipzig has developed.

The potential users of the dictionaries are both analog and digital (human and machine), as an example, the electronic version gives access to data for use in language technology and research projects.

With examples from the Icelandic and the Danish frequency dictionaries, we will present the concept and the content of the series. Then we will discuss different usage of the dictionaries in the context of the thematic approach of the conference: the digital dictionary user.

<http://corpora.informatik.uni-leipzig.de/>

http://univerlag-leipzig.de/catalog/category/142-Frequency_Dictionaries_Haeufigkeitswoerterbuecher

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Poul Hansen

Öresunds Översättningsbyrå, Lund
poul@danska-svenska.se

Hvordan har ordbogsbrugernes præference for forskellige emnespecifikke ordlister ændret sig i perioden 2005-2014?

I 2005 lagde jeg et unikt svensk-dansk ordbogsmateriale ud på nettet, som jeg havde samlet i en årrække i mit arbejde som translatør mellem dansk og svensk. Materialet bestod fra begyndelsen af ca. 15 tosprogede specialordlister inden for forskellige emneområder og havde ca. 30.000 opslagsord i hver sprogretning. Materialet er siden successivt blevet udviklet, og i dag omfatter det mere end 150.000 opslagsord fordelt på over 40 specialordlister. Det interessante er, at ordlisterne er blevet lagt ud som separate enheder, som normalt får deres trafik direkte fra Google, og det har derfor været muligt at følge besøgsstatistikken uafhængigt for hver ordliste og specialområde gennem årene. Det totale besøgsantal har været relativt stabilt og varieret mellem ca. 15.000 og ca. 25.000 unikke besøg om måneden. Ordbogsprojektet har modtaget støtte af Nordplus.

Dette foredrag vil handle om de tydelige tidsmæssige forandringer og interesseforskydninger, jeg har kunnet observere i de sidste ni år i besøgsstatistikken inden for forskellige emneområder, fra kvalificerede vidensområder (f.eks. byggeri, håndværktøj, bilteknik, medicin, jura, beklædning, fødevarer, botanik, fuglenavne og landbrug) til almensproglige vidensområder (f.eks. hverdagens ord, talemåder, forkortelser, verber og adjektiver) og til kuriosa (f.eks. slang, SMS-forkortelser, narkosprog, bandeord og kælenavne). Samtidig har jeg haft en kontinuerlig dialog med ordbogsbrugerne via en brevkasse, som har givet mig indsigt i, hvem de aktive brugere er og hvordan de tænker. Materialet giver også muligheder for at sammenligne svenske og danske brugere, eftersom ordbøgerne har ligget både på en dansk og en svensk hjemmeside. Vigtige trends og erfaringer inden for disse områder vil også blive præsenteret i foredraget.

13. Konferens om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Jon Helgason & Emma Sköldbberg

Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet & Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet
jon.helgason@litt.lu.se; emma.skoeldberg@svenska.gu.se

Kodifiering av multietniskt ungdomsspråk

De senaste decennierna har åtskillig forskning ägnats åt multietniskt ungdomsspråk, såväl i Sverige som internationellt (Rampton 1995; Androutsopoulos & Georgakopoulou 2003; Jaspers 2005; Madsen 2008; Källström & Lindberg 2011; Bijvoet & Fraurud 2013 m.fl.). I språkligt hänseende kännetecknas multietniskt ungdomsspråk bl.a. av lexikala lån från andra språk. Vissa vanligt förekommande ord- eller ordled tjänar som förstärkningsord eller som emfatiska uttryck, särskilt med funktion som diskurspartiklar (Svensson 2009). Andra vanliga lån gäller inlednings- och avskedsfraser (Paul, Freywald & Wittenberg 2009).

En tendens som uppmärksammats i den internationella forskningen är att det multikulturella ungdomsspråket i flera av Europas storstadsregioner är på väg att "stabiliseras" – det vill säga att allt fler språkbrukare, stigande ålder till trots, tycks hålla kvar vid det som betecknas som ungdomsspråk. Därvidlag antar det multikulturella ungdomsspråket alltmer formen av en "urban dialekt" eller etnolekt i storstädernas mer invandrantäta områden (jfr Wölck 2002, Wiese 2006, Rampton 2011). I Sverige kan denna tendens avläsas genom återkommande försök till språklig kodifiering av det aktuella ordförrådet. Det gäller inte minst de skrivna texter som, stundom på felaktiga grunder, betecknas som "invandrarlitteratur" (t.ex. Hassen Khemiri 2003, Bakhtiari 2008). Kodifieringen tar sig även uttryck i att flera relativt nyutkomna skönlitterära verk innehåller miniatyrordlistor över ord och fraser, hämtade från det multikulturella ungdomsspråket, som används i texten. Detta grepp förekommer i såväl vuxen- som barn- och ungdomslitteraturen (se t.ex. Doggelito 2011, Masarrat Agah 2013).

I föredraget redovisas belägg för den pågående kodifieringen av det multikulturella ungdomsspråket. Vårt undersökningsmaterial består dels av innehållet i skönlitterära och talnära skrivna texter, dels ovan nämnda miniatyrordlistor och andra, mer omfattande, lexikografiska resurser (såväl tryckta som digitala; t.ex. *Förortsslang* av Doggelito & Kotsinas 2004).

Referenser

Androutsopoulos, Jannis, & Alexandra Georgakopoulou (eds.) 2003. *Discourse Constructions of Youth Identities*. Amsterdam: John Benjamins.

Bakhtiari, Marjaneh 2008. *Kan du säga schibbolet?* Stockholm: Ordfront.

Bijvoet, Ellen & Kari Fraurud 2013. "Rinkebysvenska" och andra konstruktioner av språklig variation i dagens flerspråkiga Sverige. I: Hyltenstam, K. & I. Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur, 369–396.

Doggelito, Dogge 2011. *Izzy & gänget*. Stockholm: Bonnier Carlsen.

Doggelito, Dogge & Ulla-Britt Kotsinas 2004. *Förortsslang*. Stockholm: Norstedts ordbok.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Hassen Khemiri, Jonas 2003. *Ett öga rött*. Stockholm: Norstedt.

Jaspers, Jürgen 2005. Linguistic sabotage in a context of monolingualism and standardization. *Language and Communication* 25/3, 279–298.

Källström, Roger & Inger Lindberg (eds.) 2011. *Young Urban Swedish. Variations and change in multilingual settings*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 14.) Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

Madsen, Lian Malai 2008. *Fighters and Outsiders: Linguistic Practices, Social Identities, and Social Relationships among Urban Youth in a Martial Arts Club*. PhD dissertation. Köpenhamns universitet: Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab.

Masarrat Agah, Rouzbeh 2013. *FTL*. Stockholm: Ordfront Förlag

Paul, Kerstin, Ulrike Freywald & Eva Wittenberg 2009. "Kiezdeutsch Goes School" – A Multi-Ethnic Variety of German from an Educational Perspective". *JoLIE* 2:1, 91–113.

Rampton, Ben 1995. *Crossing: language and ethnicity among adolescents*. London: Longman (2nd edition 2005, Manchester: St Jerome).

Rampton Ben 2011. From 'Multi-ethnic urban heteroglossia' to 'Contemporary urban vernaculars'. *Language & Communication* 31, 276–294.

Svensson, Gudrun 2009. *Diskurspartiklar hos ungdomar i mångspråkiga miljöer i Malmö*. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 67): Lunds universitet: Språk- och litteraturcentrum.

Wiese, Heike 2006. "Ich mach dich Messer": Grammatische Produktivität in Kiez-Sprache ("Kanak Sprach"), *Linguistische Berichte* 207, 245–273.

Wölck, Wolfgang 2002. Ethnolects – between bilingualism and urban dialect. I: Wei, L. J.-M. Dewaele & A. Housen (eds.), *Opportunities and Challenges of Bilingualism*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 157–170.

13. Konferens om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Helga Hilmisdóttir & Nina Martola

Helsingfors universitet & Institutet för de inhemska språken, Helsingfors
helga.hilmisdottir@helsinki.fi; nina.martola@sprakinstitutet.fi

Flerspråkslexikografi och obestämda språk – erfarenheter från finska Islex

På senare år har det blivit allt vanligare med flerspråkiga nätordböcker där samma källspråksmaterial utnyttjas för flera olika målspråk. Det innebär fler lexikografiska problem än vid ett enda målspråk, och det blir framför allt problematiskt om något av målspråken skiljer sig mycket från de andra till sin struktur. Ett exempel på det är finska som målspråk i Islex.

Islex är en flerspråkig nätordbok med ca 50 000 uppslagsord. Isländska är källspråk och målspråken är danska, norskt bokmål, nynorska och svenska. För närvarande pågår arbetet med färöiska och finska.

Redigeringen av den finska versionen av Islex inleddes våren 2013 och har flutit bra. I januari 2014 hade 36 procent av ordboksartiklarna översatts. Lemmabestand och frasmaterial är som nämnts detsamma för finska som för de övriga målspråken. Att uppslagsord, fraser och exempel i stort sett är spikade gör det är svårt att tackla vissa strukturella diskrepanser man ställs inför när ordboksmaterialet ska översättas till ett icke-indoeuropeiskt språk som finska. I vår presentation tar vi upp några av de problem som har uppstått under arbetets gång. Med hjälp av exemplen ur Islex vill vi föra en lexikografisk metoddiskussion.

Finskans struktur skulle ibland kräva en annan utformning av källspråksfraser än den som förekommer i Islex och som fungerar utmärkt för de skandinaviska språken. Exempel på det är konstruktioner för ägande och också negationer (*ekki* 'inte') som i många fall finns inflikade inom parentes i det isländska exemplet. Båda frastyperna är vanliga i Islex. I vårt anförande ger vi exempel på strukturella problem och diskuterar hur problematiska målspråksfraser borde anges i ordboken. Vi kommer också in på målgruppsproblematiken, som kompliceras i fråga om nätordböcker med en mängd olika sökmöjligheter (Hannedóttir 2014).

Källförteckning

Hannedóttir, Anna Helga 2014: Lemman och ekvivalenter i nya roller - en reviderad ordbokstypologi. I Nordiske studier i leksikografi. Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden. Oslo 13.-16. august 2013, 12 s. 193-211.

13. Konferenc om Leksikografi i Norden

København Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Louise Holmer & Ann-Kristin Hult & Emma Sköldberg

Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet
louise.holmer@svenska.gu.se; ann-kristin.hult@svenska.gu.se;
emma.skoldberg@svenska.gu.se

SAOL-appen under luppen. Om användningen av Svenska Akademiens ordlista i appformat

Den trettonde upplagan av Svenska Akademiens ordlista, SAOL, kom ut 2006. Enligt Malmgren (2014:81) tillhandahåller ordlistan den allmänt accepterade normen för svensk stavning och böjning. En del av de ca 123 000 artiklarna ger också information av semantiskt slag. År 2011 gjordes SAOL 13 tillgänglig som gratisapp för smarta telefoner och surfplattor och den har hittills (våren 2015) laddats ner drygt en halv miljon gånger.

Att ordböcker ges ut i appformat blir allt vanligare, men hur ordboksapparna faktiskt används är hittills mindre känt (jfr dock Køhler Simonsen 2014a, b). För lexikografer är det nödvändigt att ta reda på hur bruket av apparna ser ut och vilka ytterligare funktioner som efterfrågas av användarna – detta för att tillgodose befintliga och framtida användargrupperns behov (Holmer & Sköldberg 2014:249). Under våren 2015 utkom SAOL med en fjortonde upplaga och frågan om en appversion av den nya upplagan har därmed blivit alltmer aktuell. Därför har SAOL-redaktionen genomfört en studie om användningen av den befintliga appen. Studien baseras på en webbenkät bestående av 24 frågor rörande användning av appen, åsikter om innehåll och funktioner samt önskemål inför framtiden. Totalt 264 svar kom in. Svaren visar bl.a. att respondenterna främst använder appen till att slå upp stavning, betydelse och böjning, samt för att se om deras eftersökta ord finns med i ordlistan eller ej. Den typiska användningssituationen rör produktion. Med tanke på framtiden önskar de flesta respondenterna möjlighet till sökning på delar av ord (t.ex. med jokertecken), samt klickbar artikeltext (hyperlänkning).

I vårt föredrag redovisas appundersökningens upplägg och resultat. Tack vare enkätsvaren har redaktionen också fått djupare insikter i användarnas syn på SAOL som helhet – dvs. både som bok och som nätversion. Trots att ordlistan sålts i många exemplar och trots dess självklara plats i många svenskars bokhyllor (Ralph 2009:32), har redaktionen tidigare vetat mycket lite om vilka som använder SAOL och vilka lexikografiska funktioner ordlistan egentligen fyller.

Referenser

Holmer, Louise & Emma Sköldberg (2014). Appifiering till allas lycka? Om danska ordboksappar med särskilt fokus på DDO. I: *LexicoNordica* 21, 235–252.

Køhler Simonsen, Henrik (2014a). Brugerne er allerede mobile! I: R. Vatvedt Fjeld & M. Hovdenak (red.): *Nordiske studier i leksikografi* 12. Oslo: Novus, 416–429.

Køhler Simonsen, Henrik (2014b). Mobile Lexicography: A Survey of the Mobile User Situation. I: A. Abel, C. Vettori & N. Ralli (eds.), *Proceedings of the XVI EURALEX International Congress: The User in Focus*. 15-19 July 2014, Bolzano/Bozen, 249–261.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Malmgren, Sven-Göran (2014). *Svenska Akademiens ordlista* genom 140 år: mot fjortonde upplagan. I: *LexicoNordica* 21, 81–98.

Ralph, Bo (2009). När ordboken blev en ordlista. I: M. Gellerstam (red.), *SAOL och tidens flykt. Några nedslag i ordlistans historia*. Stockholm: Norstedts, 31–52.

13. Konferens om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Louise Holmer & Sven-Göran Malmgren & Monica von Martens

Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet
louise.holmer@svenska.gu.se; sven-goeran.malmgren@svenska.gu.se;
monica.von.martens@svenska.gu.se

SAOLhist.se – för allmänt och vetenskapligt bruk

I Holmer (2012) beskrevs arbetet på SAOLhist, en databas över uppslagsorden (med ordklassuppgifter) i nio av de 13 upplagor av Svenska Akademiens ordlista (SAOL) som har utkommit sedan 1874. Upplagorna 2–5 var i stort sett omtryck av första upplagan och uteslöts. SAOLhist finns nu fritt tillgänglig på nätet; de nio upplagor som ingår är sålunda nummer 1 (1874), 6 (1889), 7 (1900), 8 (1923), 9 (1950), 10 (1973), 11 (1986), 12 (1998) och 13 (2006). Databasens struktur och det flexibla sökgränssnittet gör att man enkelt kan komplettera med data från andra ordböcker. Sedan 2014 ingår även Dalins ordbok (1850–53) i SAOLhist.

Utöver inskanning, OCR-tolkning och korrekturläsning av ordlistorna har projektet inneburit bl.a. följande tre lexikologiska arbetsuppgifter:

1. att utveckla kondenserade sammansättningar i upplagorna 1–11, t.ex. **hus, -aga** till **hus, husaga**;
2. att modernisera äldre stavningar till dagens norm, t.ex. **hvilken** (t.o.m. upplaga 7) till **vilken**;
3. att harmonisera den totala lemmauppsättningen med avseende på behandlingen av homografi. I upplagorna 1–11 tillämpades en etymologisk princip, i upplagorna 12–13 en rent formell princip. Sålunda behandlades **ljus** (adjektiv/substantiv) som *ett* lemma i många av de tidigare upplagorna men som *två* lemman i upplaga 12–13. Detta innebär intressanta harmoniseringsproblem som vi kommer att diskutera i vårt föredrag.

Innehållet i databasen presenteras bl.a. i form av en matris där raderna består av de homografseparerade orden och kolumnerna utgörs av ett valfritt urval av de nio upplagorna. Totalt innehåller denna virtuella matris drygt 200 000 rader (med alla uppslagsord som förekommit i minst en av upplagorna). Flera avancerade sökningar av standardtyp kan göras, och varje ruta i tabellen är länkad till en faksimilversion av motsvarande sida i den aktuella upplagan.

Litteratur

Holmer, Louise 2012: SAOLHist – alla upplagor av SAOL i en och samma databas. I: Eaker, B., L. Larsson & A. Mattisson (utg.), *Nordiska studier i lexikografi 11. Rapport från Konferensen om lexikografi i Norden, Lund 24–27 maj 2011*. Oslo, s. 287–295.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Marit Hovdenak & Ingunn Indrebø Ims

Språkrådet, Oslo

marit.hovdenak@sprakradet.no; ingunn.indrebo.ims@sprakradet.no

Bruk av digitale ordbøker i norsk skule

I kva grad nyttar norske elevar og lærarar norskspråklege digitale ordbøker og ordlister i ulike skulerelevante situasjonar? For å svare på dette spørsmålet tar vi utgangspunkt i ei undersøking frå hausten 2014 om bruken av digitale ordbøker i norsk skule. Undersøkinga, som er utført av Språkrådet i samarbeid med TNS Gallup, omfattar elevar og lærarar på mellom- og ungdomstrinnet og den vidaregåande skulen. Undersøkinga er landsomfattande, og omkring 500 lærarar og 5000 elevar har svart på spørjeskjema.

Mange skuleeigarar har kjøpt inn og gjort tilgjengelege digitale ordbokressursar for skulane, men vi veit ikkje om eller når elevane brukar dei, eller om dei heller slår opp i andre ordbøker dei finn på nettet. Formålet med undersøkinga var derfor å finne ut kva for nokre digitale ordbøker (bokmål og nynorsk) som er i bruk i skulen.

Elevane fekk spørsmål om bruk av datamaskin i undervisninga, om kjennskap til digitale ordbøker, bruk av digitale ordbøker generelt og bruk av digitale ordbøker under heildagsprøver. Lærarane fekk spørsmål om informasjon om ordbøker i undervisninga, tilgang til digitale ordbøker på skulen, bruk av digitale ordbøker i undervisning og eige arbeid og ordbøker under heildagsprøver.

Resultata frå undersøkinga er interessante for fleire av arbeidsfelta til Språkrådet og viser tendensar i korleis rettskrivingsressursar blir nytta i norsk skule. Tidlegare frekvensundersøkingar viser at bruken av dei digitale ordbøkene Bokmålsordboka (BOB) og Nynorskordboka (NOB) aukar, og skuleundersøkinga frå hausten 2014 viser at det i dag er nesten like mange som brukar digitale ordbøker til eksamen som papiordbøker. Bruken av digitale ordbøker aukar dessutan med alder og klassetrinn, noko som viser at norske elevar lærer å bruke slike læringsressursar gjennom skuleløpet. Undersøkinga viser elles ein samanheng mellom bruk av digitale ordbøker og målform, geografi og fleispråkleg bakgrunn. Ulike ordbokressursar blir dessutan nytta i ulike situasjonar; ordbøker som er kjøpte av forlag eller andre utgivarar, er mest nytta til eksamen, medan ordbøkene som er gratis og fritt tilgjengelege (som BOB og NOB), er mest nytta i det daglege.

Digitale ordbøker i bruk. Undersøkelse blant elever og lærere på mellom- og ungdomstrinnet og i den vidaregåande skolen. TNS Gallup – Språkrådet 2014.

13. Konferens om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Håkan Jansson

Institutionen för individ och samhälle, Högskolan Vest, Trollhättan
hakan.jansson@hv.se

Från "tandborstord" till "memilord"

Ord som används i kontexter som sällan förekommer i skrift – s.k. "tandborstord" – har länge utgjort ett problem i lexikografernas lemmaurvalsprocess. Idag finns det en annan grupp ord – "memilord" – som skulle kunna vara ett exempel på ett motsatt problem; de uppmärksammas möjligen i högre grad än de används.

Under senare tid har det blivit vanligt att det gångna årets nyord presenteras vid varje års början. I Sverige är det *Institutet för språk och folkminnen* som sammanställer nyorden, och de publiceras sedan i *Språktidningen* och i övrig svensk press. Att ett språks ordförråd förändras t.ex. genom att nya ord tas i bruk är en självklarhet; däremot är det långt ifrån självklart vilka dessa nya ord är, och i vilken grad en nyordslista speglar de nya ordens spridning och bruk.

Detta bidrag avser undersöka ett urval av det senaste decenniets svenska nyord så som de har presenterats av Institutet för språk och folkminnen och *Språktidningen*. De utvalda ordens vanlighet och bruk undersöks sedan med hjälp av korpusverktyget Korp och sökmotorn Google. Särskild uppmärksamhet ägnas åt frågan huruvida förekomsterna av de undersökta orden är metaspråkliga eller inte; många nyord blir nämligen omskrivna snarare än använda i vanlig kommunikativ funktion. Slutligen ställs de utvalda nyorden i kontrast till andra icke-uppmärksammade nyord som möjligen skulle kunna vara lika viktiga kandidater i ett lemmaurvalsperspektiv.

Fotnot: *Memilord* är ord som uppmärksammas i högre grad än de används. Av *memil* [MEdelålders Man I Lycra], "medelålders man klädd i cykeldräkt av lycra, som cyklar hänsynslöst; kallas även ninjacyklist och härskaracyklist". (Språkrådets nyordslista 2012)

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Ellert Þór Jóhannsson & Simonetta Battista

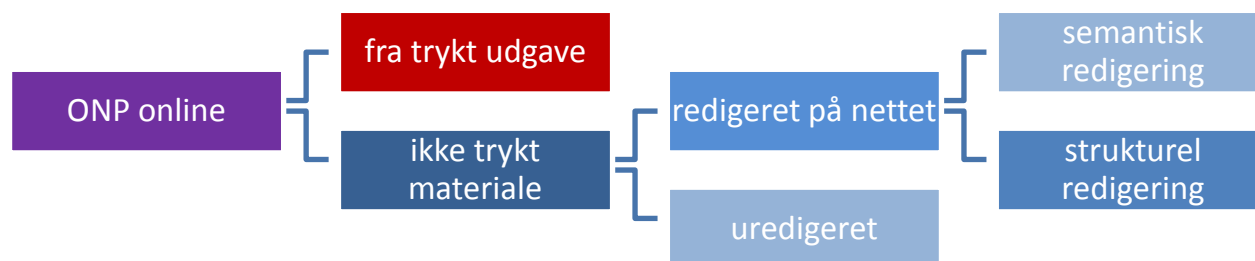
Ordbog over det Norrøne Prosasprog (ONP), Nordisk Forskningsinstitut,
Københavns Universitet
nkv950@hum.ku.dk; sb@hum.ku.dk

Ordbog over det norrøne prosasprog online – Struktur og brug

Ordbog over det norrøne prosasprog (ONP) er et ordbogsprojekt under Nordisk Forskningsinstitut ved Københavns Universitet. ONP registrerer ordforrådet i de oldnordiske prosatekster, som er overleveret i norske og islandske håndskrifter fra ca. 1150 til slutningen af middelalderen.

Projektet startede i 1939. I løbet af de første 40 år bestod arbejdet primært i excerpering af udgaver og håndskrifter, som resulterede i et omfangsrigt arkiv af håndskrevne sedler. En oprindelig planlagt trykt publikation på 13 bind blev indstillet i 2004 efter 3. bind var udkommet. Kort derefter gik man i gang med at digitalisere ordbogsmaterialet med det formål at gøre det tilgængeligt på internettet.

Ordbog over det norrøne prosasprog online blev lanceret i 2010. Online versionen består af ordbogsmaterialet i sin helhed, dvs. redigeret materiale fra de trykte bind samt materiale redigeret på nettet i kombination med uredigeret materiale (scannede sedler), cf. Figur 1.

Figur 1: Strukturen af ONP-online

ONP-online er under konstant udvikling. Det redaktionelle arbejde fortsætter, hvilket betyder at det uredigerede materiale efterhånden bliver erstattet af ordbogsartikler, som løbende publiceres på nettet.

I dette foredrag vil vi præsentere ONP-online og vise de forskellige komponenter, der findes i den digitale udgave, og give en kort gennemgang af redaktionelle principper og opdelingen i semantisk og strukturel redigering. Vi vil desuden demonstrere, hvilke muligheder brugeren har for at benytte ordbogens materiale, bl.a. forskellige slags søgemuligheder, linking til diverse kilder, adgang til ordbogscitater i større sammenhæng, fremvisning af scannede sedler, referencesystem, mulighed for at give feedback til redaktionen og adgang til diverse supplerende informationer.

Til slut vil vi diskutere den mulige videreudvikling af ONP-online som dynamisk forskningsværktøj til gavn for alle, der interesserer sig for nordisk sprog, kultur og historie.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Litteraturliste

Battista, Simonetta & Ellert Thor Johannsson 2014, "Ordbog over det norrøne prosasprog 2004-2014 – fra trykt udgave til netversion". *LEDA-Nyt* 57: 6-23.

Cleasby & Vigfússon 1874. Richard Cleasby (cond.) & Gudbrand Vigfusson: *An Icelandic-English Dictionary*, Oxford 1874.

Ellert Thor Johannsson & Simonetta Battista 2014, "A Dictionary of Old Norse Prose and its Users – Paper vs. Web-based Edition" i Abel & al. (eds.): *Proceedings of the XVI EURALEX International Congress: The User in Focus*, 15-19 July 2014, Bolzano/Bozen, ss. 169-179.

Fritzner 1886, 1891, 1896. Johan Fritzner: *Ordbog over Det gamle norske Sprog* 1-3, rev. ed., Kristiania 1886-1896.

ONP: Registre = *Ordbog over det norrøne prosasprog : Registre / A Dictionary of Old Norse Prose: Indices*, København 1989.

ONP1 = Helle Degnbol, Bent Chr. Jacobsen, Eva Rode, Christopher Sanders & Þorbjörg Helgadóttir: *Ordbog over det norrøne prosasprog / A Dictionary of Old Norse Prose* 1: a-bam, København 1995.

ONP2 = James E. Knirk, Helle Degnbol, Bent Chr. Jacobsen, Eva Rode, Christopher Sanders & Þorbjörg Helgadóttir: *Ordbog over det norrøne prosasprog / A Dictionary of Old Norse Prose* 2: ban-da, København 2000.

ONP3 = Helle Degnbol, Bent Chr. Jacobsen, James E. Knirk, Eva Rode, Christopher Sanders & Þorbjörg Helgadóttir: *Ordbog over det norrøne prosasprog / A Dictionary of Old Norse Prose* 3: de-em, København 2004.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Halldóra Jónsdóttir & Þórdís Úlfarsdóttir

Árni Magnússon-instituttet for islandske studier, Reykjavík
halldo@hi.is; disa@hi.is

Processering af synonym-komponent i en flersproget ordbog

ISLEX-ordbogen forener i samme database islandsk som kildesprog og seks andre nordiske sprog som målsprog. I foredraget gøres der rede for hvordan man kan gruppere synonymer i kildesproget gennem målsprogenes ækvivalenter. Der arbejdes med hver ordklasse for sig.

Det udvalgte materiale danner en lang liste bestående af islandske lemmer sammen med målsprogenes ækvivalenter, som er knyttet til hvert enkelt lemma. Dette sker hovedsagelig automatisk, men efterfølgende redigeres listen manuelt.

I de tilfælde hvor lemmaet har flere end én betydning er der fare for at den automatiske processering udviser skellene mellem de forskellige betydninger og at ordene i disse grupper blandes sammen. Et eksempel på dette er det islandske ord *verslun* som både kan betyde 'butik' og 'forretning', og står derfor under to nummererede afsnit i ordbogen.

En anden ulempe er at det kun er muligt at arbejde med de synonymer som samtidig er lemmer i ordbogen, eftersom der på nuværende tidspunkt ikke arbejdes med andet materiale end det som findes i selve ordbogen. Til trods for dette anser vi at metoden er et forsøg værd på grund af hvor effektiv den er, og desuden kan ordforrådet i synonymgrupperne udvides senere.

Det er ikke af betydning om kildesprog og målsprog er nært beslægtede (islandsk og færøsk) eller slet ikke beslægtede (islandsk og finsk), resultatet er tilsvarende, det vil sige de synonymgrupper som opstår. Grupperne skal dog gennemgås grundigt og ord som ikke passer må fjernes, fordi her dukker der op en slags falske venner af seksdobbel styrke fra alle målsprogene.

Formålet med projektet er at tilføje synonymgrupperne til ordbogsartiklerne for at skabe en ny og praktisk komponent til ISLEX-ordbogen og dens spinoffprodukter.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Patrick Leroyer

Center for Leksikografi, Department of Business Communication, School of Business and Social Sciences, Aarhus Universitet
pl@bcom.au.dk

Bruger- og ekspertinddragelse i konstruktionen af online ordbøger

Der synes i leksikografien, inklusive den digitale leksikografi, at være en stærk tradition for at tale om ordbogen uden at præcisere ordbogstypen, men hvor der reelt set kun tænkes på den almensproglige ordbog. I forlængelse heraf synes der også at være tradition for at betragte ordbogen som kilde til sproglig viden. Indkaldelsen til den 13. Konference om Leksikografi i Norden er ingen undtagelse:

Vigtigheden af at interessere sig for, hvordan sproglig viden opsøges, tilegnes og bruges på digitale medier, understreges fx af den stærkt øgede brug af nye platforme [...]

Ordbogen som kilde til faglig viden og fagsproglig viden forbigås i tavshed. Dette skyldes sikkert, at fagordbogen ikke kan mønstre lige så mange potentielle brugere som den almensproglige ordbog. Fagordbogens betydning for informations- og videnssamfundet bør dog ikke undervurderes af den grund.

Fokus på ordbogstypen har stor betydning for leksikografien. Det kan antages, at hvad der synes at være rigtigt og smart for udarbejdelsen af den almensproglige ordbog ikke nødvendigvis er det for fagordbogen, herunder inddragelse af brugere og fageksperter i ordbogsprocessen, jf. Klosa 2013, der i sin leksikografiske model over ordbogsprocesser henviser til "dictionaries in general". I dette bidrag vil jeg forsvare to leksikografiske teser om ordbogsprocessen, idet jeg vil trække på erfaringerne fra opbygningen af to online fagordbøger: vinordbogen *Oenolex* (Leroyer 2013a og 2013b; Leroyer og Høy 2014) og *Ejendomsordbogen* (Leroyer og Hansen 2012):

1. I konstruktionen af online fagordbøger, hvor ordbogen er et værktøj for en virksomhed eller brancheorganisation, er inddragelse af både brugere og fageksperter påkrævet, da der er sammenfald mellem de to grupper.
2. I konstruktionen af online almensproglige ordbøger vil inddragelse af fageksperter være stærkt anbefalelsesværdigt, da næsten alle ordbøger vil inkludere en del fagtermer; visse ordbøger vil endda inkludere en større andel fagtermer, som fx Blinkenberg & Høybye ordbøgerne (Schössler 2014).

Litteratur

Ejendomsordbogen (2014): <http://www.ordbogen.com> (januar 2015)

Klosa, Annette (2013): The lexicographical process (with special focus on online dictionaries). I: Rufus Gouws, Ulrich Heid, Wolfgang Schweickard & Herberst Ernst Wiegand (Hrsg.): *Dictionaries. An international Encyclopedia of Lexicography*. Supplement Volume: Recent Developments with Focus on Electronic and Computational Lexicography. Berlin, Boston: de Gruyter, 517-524.

Leroyer, Patrick & Liselotte Kruse Hansen (2012): *Ejendomsordbogen fransk/dansk: ny integreret e-ordbog*. I: Birgit Eaker, B., Lennart Larsson & Anki Mattisson (red.): *Nordiska studier i lexicografien 11. Rapport från Konferensen om lexicografi i Norden Lund 24.-27. maj 2011*, 405-417.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Leroyer, Patrick (2013a): New Proposals for the Design of Integrated Online Wine Industry Dictionaries. I: *Lexikos*, vol 23, pp. 209-227.

Leroyer, Patrick (2013b). Putting words on wine: OENOLEX Burgundy, new directions in wine lexicography. I: Deny A. Kwary, N Wulan & L Musyahda (eds), *Lexicography and Dictionaries in the Information Age: Selected papers from the 8th ASIALEX International Conference*. Airlangga University Press, Airlangga, 228-235.

Leroyer, Patrick & Asta Høy (2014): OENOLEX Bourgogne: Lær at sætte ord på vin. Nyt vinordbogs-koncept, nye veje for brancheordbøger. I: Ruth E. Vatvedt Fjeld & Marit Hovdenak: *Nordiska Studier I leksikografi 12. Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden 13.-16. august 2013*, 287-302.

Schøsler, Lene (2014): Blinkenberg og Høybyes Dansk-Fransk og Fransk-Dansk Ordbog – fra seddel-samling til trykte ordbøger og online udgave. I: *LexicoNordica* 21, 161-180.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Henrik Lorentzen & Nicolai Hartvig Sørensen & Lars Trap-Jensen

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL), København
hl@dsl.dk; nhs@dsl.dk; ltj@dsl.dk

Den Danske Ordbog som app – hvorfor og hvordan?

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab valgte i 2009 at udgive Den Danske Ordbog som app selvom ordbogen i forvejen var tilgængelig på hjemmesiden ordnet.dk. I foredraget beskriver vi hvilke overvejelser vi gjorde os før vi satte arbejdet med appen i gang – fx hvilken indflydelse den teknologiske platform har på brugen af ordbogen – og hvorfor appen kom til at se ud som den gør.

Vi beskriver vores designovervejelser og hvordan vi har forsøgt at sikre brugerne den bedst mulige oplevelse med at navigere på en enhed uden et fysisk tastatur, herunder hvilke funktionaliteter der har prioritet i appen. Undervejs kommer vi ind på de begrænsede ressourcemæssige forhold der gjorde sig gældende under udviklingen af appen, og hvilke konsekvenser – ikke alle negative – de havde på valgene.

Skærmen på en mobiltelefon og en tablet er væsentlig mindre end på en typisk computer. Vi gennemgår den indflydelse dette har haft på udvalget af oplysningstyper i app-versionen i forhold til onlineversionen og på visningen af indholdet.

Desuden sammenligner vi kort appen med andre populære ordbogsapps fra Danmark og udlandet og gennemgår forskellene. Hvor har vi endnu mangler? Hvor har vi løst problemer anderledes?

Til sidst gennemgår vi hvordan appen blev modtaget, hvor mange brugere der vælger at benytte den, og hvilken kritik vi har fået.

13. Konferens om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Pär Nilsson

Svenska Akademiens ordbok (SAOB), Lund
par.nilsson@svenskaakademien.se

En kognitiv semantisk analys av SAOB:s formler för semantisk förändring

I mitt avhandlingsprojekt jämförs de metoder att beskriva semantisk förändring som används i Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien (SAOB) med kognitiva semantiska modeller för sådan förändring.

SAOB är ett teoretiskt obundet verk i det att betydelsebeskrivningen inte lutar sig mot någon övergripande explicit semantisk teori. Metoden är i stället pragmatisk. Ett material ska analyseras och beskrivas och systematisering och samordning sker främst på rent praktiska grunder: genom försök att vara konsekvent, utrymmesbesparande och ekonomisk.

Det första bandet av SAOB publicerades 1898 och det senaste 2012. Mycket har hänt under den här tiden inom lexikografisk teori såväl som inom språkvetenskapen i stort. För SAOB-redaktörer idag är synen på språk och språkvetenskap till stor del till en annan än den redaktörerna hade i slutet av artonhundratalet. Trots detta faktum verkar ordbokens principer för att strukturera och representera semantisk information ha mycket gemensamt med den teoribaserade diskussion som förs i den samtida litteraturen inom ramarna för den kognitiva semantiken.

Min utgångspunkt blir att analysera strukturen hos artiklar i SAOB, särskilt användningen av de specifika definitionsformler som används i definitionerna, såsom *bildlig*, *utvidgad*, *överförd användning* etc. Målet är att utvärdera den pragmatiska SAOB-modellen och undersöka i vilken utsträckning den kan sägas återspegla människans sätt att kategorisera och utveckla begrepp.

I min presentation kommer exempel ges på hur SAOB:s metod kan överföras till och tolkas genom modeller som härrör från den kognitiva semantiken.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Carina Nilstun

Kunnskapsforlaget, Oslo

carina.nilstun@kunnskapsforlaget.no

NAOB: På vei mot en nasjonalordbok for bokmålet – Nyordprosjektet «2014 nyord i 2014»

Det Norske Akademis Store Ordbok (NAOB) skal publiseres på Internett i 2017. Det arbeides for fullt mot dette, og redaksjonen blir i år betydelig utvidet etter økt satsning fra Kulturdepartementet. I året som gikk har NAOB gitt fremtidige brukere et innblikk i verket gjennom en storstilt innsamling og publisering av nyord. Inspirert av 200-årsjubileet for Norges grunnlov gjennomførte vi en kampanje under tittelen «2014 nyord i 2014», der publikum ble involvert i jakten på nyord. Kampanjen ble ført an av den kjente språkeeksperten Helene Uri (styremedlem i NAOB), i en fast spalte i NRK Radios populære formiddagssending Nitimen.

Hver torsdag gjennom året snakket Helene Uri om nyord og oppfordret lytterne til å sende inn sine forslag via et skjema på NAOB-nettstedet. Innsendte forslag ble vurdert ukentlig og artikler skrevet og publisert. I hver sending ble finalister og vinner fra forrige ukes bidrag presentert. Samlingen av nyord vokste fra uke til uke, og vi passerte 2014 nyord oppunder jul. Nyordene ligger tilgjengelig på naob.no, tilrettelagt for utforsking etter en rekke kriterier. Man kan for eksempel utforske etter ordklasse, orddanningsmåte, lånespråk, domene, stilnivå, etter om tingen/fenomenet bak nyordet er nytt, og ut fra forekomst i forfatterskap.

I foredraget vil kriterier for nyordseleksjon drøftes. Det vil gjøres rede for oppbyggingen av den digitale publikasjonen, for de kategorier for tilgang og presentasjon som er brukt, og for nyordprosjektets betydning for det overordnede prosjektet – ferdigstillingen av NAOB.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Sanni Nimb & Bolette Sandford Pedersen

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL), København & Center for Sprogteknologi, Nordisk Forskningsinstitut, Københavns Universitet
sn@dsl.dk; bspedersen@hum.ku.dk

Fra begrebsordbog til sprogteknologisk ressource: verber, semantiske roller og rammer – et pilotstudie

Den Danske Begrebsordbog (DDB) er netop udkommet i bogform som det første resultat af en kategorisering og opmærkning af størstedelen af det ordforråd man finder beskrevet i Den Danske Ordbog (ordnet.dk/ddo). Ordforrådet er i grundmanuskriptet inddelt i ca. 8.300 semantisk betingede grupper i 888 afsnit. Dette foredrag vil fokusere på hvordan handlinger og hændelser er kategoriseret og opmærket i ordbogen, og på de muligheder der er for at udnytte data til at opbygge særlige semantiske leksika for verber. DDB og DDO har fælles betydningsnumre hvilket muliggør at de strukturerede verbalgrupper i DDB kan kombineres med DDO's angivelse af valensmønstre for samme verber. Verbalgrupperne er etableret ud fra fællestræk ved den handling eller hændelse de beskriver, og ét fællestræk er hvilke semantiske roller der er knyttet til handlingen eller hændelsen. Dermed er det muligt at opstille et semantisk rolleinventar for store grupper af verber samtidig, og desuden at definere en ramme der på en formaliseret måde beskriver den pågældende handling eller hændelse, i lighed med den fremgangsmåde der bruges i det engelsksprogede og internationalt anerkendte FrameNet-projekt. I foredraget vil vi diskutere fordele og ulemper ved forskellige typer af rollebeskrivelser (VerbNet, FrameNet) samt ved vores fremgangsmåde hvor man går fra grupper af nærsynonyme leksikalske enheder til roller og derefter rammer. Dette står i modsætning til andre fremgangsmåder hvor rammerne etableres først, evt. ved oversættelse fra det engelske FrameNet (som i det svenske FrameNet-projekt), eller hvor de opbygges ud fra de enkelte verbers syntaktiske mønstre (Bick, 2011). Forsøget med at etablere et leksikon for semantiske roller er en del af et FKK-støttet samarbejdsprojekt mellem KU og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab hvor der eksperimenteres med forskellige typer af semantisk opmærkning af danske korpustekster, herunder opmærkning af semantiske roller.

Referencer

Ordbøger

Den Danske Begrebsordbog (2014) Sanni Nimb, Henrik Lorentzen, Liisa Theilgaard, Thomas Troelsgård, Lars Trap-Jensen. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, København

DDO: ordnet.dk/ddo Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, København

FrameNet: <https://framenet.icsi.berkeley.edu>

Svensk FrameNet: spraakbanken.gu.se/swefn

VerbNet: <http://verbs.colorado.edu/~mpalmer/projects/verbnet.html>

Litteratur

Bick, Eckhard (2011). A Framenet for Danish. I: *Proceedings of NODALIDA 2011*, May 11-13, Riga, Latvia. NEALT Proceedings Series, Vol 11, pp.34-41. Tartu: Tartu University Library.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Friberg Heppin, Karin & Maria Toporowska Gronostaj (2012). The Rocky Road towards a SwedishFrameNet – Creating SweFN. I Proceedings of LREC 2012, Istanbul.

Sanni Nimb (2013): Leksikalsk-semantic information i en ny dansk begrebsordbog. I Dorthe Duncker, Anne Mette Hansen og Karen Skovgaard-Petersen (red) *Betydning & Forståelse*. Festskrift til Hanne Ruus. Selskab For Nordisk Filologi, Københavns Universitet.

Palmer M, Kingsbury P, Gildea D (2005). "The Proposition Bank: An Annotated Corpus of Semantic Roles". *Computational Linguistics* 31 (1): 71–106.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Christian-Emil Ore

Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo
c.e.s.ore@iln.uio.no

Gamle ordbøker og den digitale ordboksbruker

Digitale ordbøker har i ulike former vært tilgjengelig i mer enn en mannsalder, og en må vel nå regne en digital utgave av en ordbok som standardutgaven. Hvordan skal en så formidle de eldre ordbøkene i den digitale verdenen? Stikkordet er digitalisering – men hvordan? En digital faksimile er billig (se <http://www.hist.uib.no/kalkar/>), men svarer til en mikrofilm-utgave. Digital tekst med XML-oppmerking er best og kan være basis for alle slags utgaver. Det finnes mange eksempler slik retrodigitalisering, f.eks. ODS. Mens faksimileutgavene er lite fleksible, gir en elektronisk tekst få føringer og mange valg.

I foredraget vil arbeidet med den digitale utgaven av Ivar Aasens ordbok (1872) bli brukt som eksempel. En ordbok fra 1800-tallet kan være vanskelig tilgjengelig. Å endre skrifttype fra fraktur til antikva er en vesentlig, men triviell, forbedring. En mer krevende oppgave er å analysere artiklenes oppbygging og merke opp innholdselementene (<http://www.elexicography.eu/working-groups/working-group-2/objectives/>).

Aasen hadde som formål med ordboka å dokumentere bl.a. utbredelse og betydninger for ordene i et da ikke-skriftfestet språk. Ikke-standard ordformer og stedsnavn er krevende for en moderne bruker. For å øke brukervennligheten må oppslagsformene relateres til moderne norsk. Dette er løst gjennom en kopling til NO2014s metaordbok. Dessuten må en identifisere områdene Aasen viser til. Dette har vi løst ved å bruke kommuneinndelingen fra 1947 som passer godt til dialektområdene. Ordbøkene er dermed indeksert både språklig og geografisk og informasjonen kan visualiseres på kart. Dette gir også mulighet til systematisk analyse av innholdet og bidra til å kaste lys over omstridte spørsmål som Aasens geografiske dekning av Norge.

Den standardiserte xml-kodingen (TEI-P5) muliggjør publisering som Linked Open Data (LOD). Tilsvarende vil en LOD publisert fullformsliste for 1800-tallsdansk tilkopledd ODS kunne brukes som hjelp til å lese Aasens danske definisjoner. En digital ordbok må ikke være en isolert informasjonsøy, men åpne seg mot den digitale omverden.

Referanser

Ordbog over det danske Sprog (ODS), <http://ordnet.dk/ods>

European Network of e-Lexicography WG2: Retro-digitized dictionaries
<http://www.elexicography.eu/working-groups/working-group-2/objectives/>

Faksimile av Otto Kalkar: Ordbog til det ældre danske sprog (1300-1700), København 1881-1907
<http://www.hist.uib.no/kalkar/>

Linked Open Data se http://en.wikipedia.org/wiki/Linked_data

13. Konfernce om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Norsk Ordbok (NO2014) <http://www.no2014.uio.no>

Text Encoding Initiative (TEI-P5) <http://www.tei-c.org>

Aasen, Ivar Norsk Ordbog Med dansk Forklaring, Omarbeidet og forøget Utgave av en ældre «Ordbok over det norske Folkesprog», Christiania 1873

Bolette Sandford Pedersen & Sussi Olsen & Sanni Nimb & Anna Braasch

Center for Sprogteknologi, Nordisk Forskningsinstitut, Københavns Universitet & Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL), København

bspedersen@hum.ku.dk; saolsen@hum.ku.dk; sn@dsl.dk; braasch@hum.ku.dk

Betydningsinventar - i ordbøger og i løbende tekst

I forbindelse med et samarbejdsprojekt mellem KU og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (jf. Pedersen et al. 2014 og <http://cst.ku.dk/projekter/semantikprojekt/>) betydningsopmærker vi en offentligt tilgængelig korpusressource med betydningsdistinktioner fra Den Danske Ordbog med det overordnede formål at træne en computermode til at kunne entydiggøre ord på dansk. Vi udforsker i den forbindelse muligheden for at opmærke tekst med et skalérbart betydningsinventar for dansk der kombinerer den hierarkiske struktur fra en konventionel ordbog (i dette tilfælde Den Danske Ordbog) med hoved- og underbetydninger med den ontologiske viden i det leksikalsk-semantiske wordnet, DanNet. I projektet tager vi udgangspunkt i det nyligt indsamlede CLARIN Reference Corpus (Asmussen 2012) som indbefatter et bredt spektrum af teksttyper og genrer dækkende ca. 45 mio. løbende ord herunder bl.a. aviser, hjemmesider og transskriberede folketingsdebatter. Korpuset suppleres med yderligere data fra sociale medier samt med talesprogsdata indsamlet af Sprogforandringscenteret ved KU.

Første fase af denne opmærkning, som indbefatter et udvalg af meget polyseme substantiver, er nu afsluttet, og resultaterne giver os værdifuld indsigt i forholdet mellem de betydningsskel der etableres i den konventionelle ordbog, og de betydningsskel som man intuitivt kan genkende og opnå konsensus om når man opmærker betydninger i løbende tekst. Den helt overordnede omend foreløbige konklusion er at en ontologisk baseret klyngetilgang til betydningsinventaret, hvor man opmærker med klynger af betydninger, opnår en højere enighed mellem annotørerne beregnet ved kappa score (som modregner det faktum at det alt andet lige er nemmere at opnå enighed om få betydninger end om mange) end opmærkning med det fulde DDO-inventar. Imidlertid fremgår det også at der er store afvigelser fra det ene polyseme ord til det andet, og at antallet af betydninger ikke i sig selv er afgørende for hvor vanskeligt det er at opmærke et ords betydning i kontekst og at opnå en tilfredsstillende enighed annotørerne imellem.

Henvisninger

Asmussen, J. (2012). CLARIN-Referencekorpus. Foredrag ved Sprogteknologisk Workshop, University of Copenhagen October 31, 2012. <http://cst.ku.dk/Workshop311012/sprogtekno2012.pdf>

Fersøe, H., B.Maegaard and B. Pedersen (2013). Humanities eInfrastructure initiatives in Denmark. *Workshop Proceedings on Nordic Language Research Infrastructure from the 19th Nordic Conference on Computational Linguistics (NODALIDA)*. Linköping Electronic Conference Proceedings; Volume 85 (ISSN 1650-3740)

Pedersen, B.S., S.Nimb, S.Olsen, A.Søgaard, N.Sørensen (2014) Semantic Annotation of the Danish CLARIN Reference Corpus. In: *Proceedings from isa-10, 10th Joint ACL - ISO Workshop on Interoperable Semantic Annotation p. 25-29*, Reykjavik, Iceland.

13. Konferanse om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Margunn Rauset

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen
margunn.rauset@lle.uib.no

Når finst eit fast uttrykk?

Dei norske målformene, bokmål og nynorsk, har heilt frå starten hatt ei ulik tilnærming til språklån. I nynorsktradisjonen har ein vore mest oppteken av å løfte fram vendingane og tradisjonsstoffet i dialektene, medan bokmålsleiren har vore meir open for europeiske lån (via dansk). Dette har òg ført til skilje på frasenivå.

Dette er eit forsøk på å tenkje nytt om kva ein bør inkludere av fraseologiske einingar i nynorske bruksordbøker basert på ei undersøking av stilideal i nynorsken sett opp mot fraseologisk teori (Rauset 2015). Det er eit problem at manglande ordbokoppføringar blir tolka som at m.a. frasar ikkje kan eller bør brukast, at dei «ikkje finst» i ei målform. Men så lenge det er dokumentert at frasane er vanlege i bruk, bør dei òg inn i bruksordbøkene; ei målform eller eit språk er ikkje det som står i ei ordbok, men det brukarane tenkjer og skriv (jf. Vikør [2007] 2011: 10).

Eg argumenterer for at ein bør akseptere meir enn redaksjonen gjorde i standardverket *Nynorskordboka* (Hovdenak 1986) når det gjeld leksikalske lån og uortodoks syntaks, då det er i tråd med fraseologisk teori om at fraseologiske einingar gjerne har spesielle formelle og grammatiske eigenskapar (Zgusta 1971: 148). Dessutan trekkjer gjerne handbøker i nynorsk fram at adelsmerka for god nynorsk språkbruk, t.d. etterstilt possessiv, dobbel bunden form og sterke restriksjonar mot *s*-genitiv, ikkje nødvendigvis gjeld dei faste uttrykka (t.d. Hellevik 1968 og Fretland et al. 1986). Det er vanskelegare å tenkje seg lån mellom målformene om det medfører brot på ortografiske og morfologiske reglar, men i praksis ser tilpassing i skrivemåte og bøyingsverk i liten grad ut å hindre lån. Samstundes ser vi døme på frasar som mange brukarar opplever *er* bokmålsfrasar, der sjølv små målformendingar fører til at mange opplever at frasar skurrar på nynorsk.

Fretland, Jan Olav, Magne Rommetveit, Arnulf Sudmann og Lars S. Vikør. 1986. *På godt norsk. Ei handbok i nynorsk målbruk*: NKS-forlaget.

Hellevik, Alf. 1968. *Norsk på ny*. Oslo: Samlaget.

Hovdenak, Marit o.a. 1986. *Nynorskordboka: definisjons- og rettskrivingsordbok*. Oslo: Samlaget.

Rauset, Margunn (under publisering) "Kvar ligg den nynorske hunden nedgraven? Om stilideal og norm i norsk fraseologi." I *Nye røyster i nynorskforskninga*, red. av Hjalmar Eiksund og Jan Olav Fretland. Oslo: Samlaget.

Vikør, Lars S. [2007] 2011. "Kva er nynorsk egentleg?" I *Språk og samfunn - heime og ute*, red. av Olaf Almenningen, Marit Hovdenak og Dagfinn Worren. Oslo: Novus forlag.

Zgusta, Ladislav, V. Černý og Z. Hermanova. 1971. *Manual of lexicography*. The Hague: Mouton.

13. Konferens om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Caroline Sandström & Carola Åkerlund

Institutet för de inhemska språken, Helsingfors
caroline.sandstrom@sprakinstitutet.fi; carola.akerlund@sprakinstitutet.fi

Personbetecknande verbavledningar i Ordbok över Finlands svenska folkmål

Dialektordboken *Ordbok över Finlands svenska folkmål* finns sedan sommaren 2013 på nätet (<http://kaino.kotus.fi/fo>). Nätordboken omfattar avsnittet *a-k*, vilket betyder drygt 50 000 artiklar. Under perioden 1976–2007 publicerades ordboken i fyra tryckta band, intervallet *abbal–och*. Att Ordbok över Finlands svenska folkmål digitaliserats innebär att den når ut till fler användare både bland lingvister och lekmän. Samtidigt skapar avancerade sökmöjligheter nya ingångar till ordbokens material och ger oss i redaktionen nya verktyg vid redigeringen.

I föredraget presenterar vi en undersökning av personbetecknande verbavledningar i nätordboken. Genom denna undersökning vill vi utvärdera nätordbokens sökmöjligheter. Som metod för att studera de personbetecknande verbavledningarna har vi använt oss av avancerade sökningar på bl.a. suffixen *-are*, *-ing*, *-ska*, *-ssa*, *-us* vars avledningsstam utgår från ett motsvarande verb.

Exempel på personbetecknande avledningar i Ordbok över Finlands svenska folkmål:

<i>bedsare</i>	från verbet	<i>bedas</i> 'bedja, begära; tigga'
<i>blockare</i>	från verbet	<i>blocka</i> v.1 'arbeta hårt, slita o. släpa; skryta, ljuga'
<i>gluping</i>	från verbet	<i>glupa</i> v. 'äta glupskt'
<i>bladderska</i>	från verbet	<i>bladdra</i> v. 'pladdra, sladdra'
<i>gniderska</i>	från verbet	<i>gnida</i> 'gnugga, massera; vara överdrivet sparsam'
<i>klossa</i> s.1	från verbet	<i>klossa</i> v.1 'smutsa ned; gå med tunga steg, klampa'
<i>kältus</i>	från verbet	<i>kälta</i> v.1 'tjata'

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Henrik Køhler Simonsen

Copenhagen Business School & Dansk Lægemiddel Information A/S
hks.abc@cbs.dk

Den mobile ordbogsbruger: Ny vin på nye flasker

Indledning: Leksikografien har været på en fantastisk rejse de sidste 20 år. Fra papir til internet og fra internet til smartphone. Denne gang er der dog ikke kun tale om et teknologiskifte, men et decideret paradigmeskifte, idet ikke kun mediet, men også brugeren, behovet, brugssituationen, tilgangen, designet og indholdet har ændret sig. IT-generationen kræver ny vin på nye flasker.

Problem: Formålet med artiklen er at demonstrere en metode til indhentning af data om digitale ordbogsbrugeres adfærd samt at diskutere, hvordan den digitale ordbogsbruger anvender en udvalgt digital ordbog på en smartphone. Artiklen diskuterer også hvordan 13-årige bruger deres smartphone til at tilgå ordbogsdata og hvordan de synes at tilegne sig sproglig viden. Endelig vil artiklen diskutere de digitale ordbogsbrugeres nye behov og brugssituationer og hvad dette betyder for både design og indhold.

Metode: Artiklen er baseret på empiriske data i form af optagelser inde fra mobiltelefonen og videooptagelser udefra. Fem 13-årige blev bedt om at slå en række ord og fraser op på basis af en tekst, som anvendes i de danske nationale tests i engelsk for 7. klasse. De fem forsøgspersoner anvendte en iPhone 5S med ordbogsappen Gyldendal Engelsk-Dansk installeret. Forsøgspersonerne blev bedt om at slå de understregede ord og fraser op, mens de hhv. sad ned ved et bord og mens de bevægede sig rundt omkring et bord. Begge forsøg blev optaget indefra vha. Reflector, cf. <http://www.airsquirrels.com/reflector/> og udefra vha. et almindeligt digitalkamera.

Konklusioner: Undersøgelsen viste, hvordan den mobile ordbogsbruger anvender en udvalgt ordbogsapp. Undersøgelsen påviste, at de fem teenagers søge- og ordbogsfærdigheder lader meget tilbage at ønske og filmene synes at vise, at forsøgspersonerne enten ikke har lært at bruge den pågældende ordbogsapp eller at indholdet i den pågældende ordbogsapp skal tilgås og vises på en anden måde.

13. Konferens om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Eva Thelin

Institutet för språk- och folkminnen, Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala
eva.thelin@sprakochfolkminnen.se

Rietz och riksspråket

I tidiga ordböcker över svenska dialekter koncentrerades urvalet av ord till det särdialektala ordförrådet (Ljunggren 24f.). Den förste som avvek från denna urvalsprincip var Adolf Noreen. I sin utgåva *Ordbok öfver fryksdalsmålet* (1878) framhåller han i förordet att han "så vidt möjligt [vill] framlägga dialektens hela ordförråd, både där det öfverensstämmer med, och där det afviker från riksspråket" (s. III). Drygt tio år före Noreen publicerade Johan Ernst Rietz *Svenskt dialekt-lexikon. Ordbok öfver svenska allmogespråket*. I mitt pågående avhandlingsarbete om detta lexikon utgör urvalsprinciperna en av frågeställningarna. Rietz redogör själv i inledningen för vilka principer han tillämpat. Om sitt förhållningssätt till de riksspråkliga orden säger han följande:

Om något ord, som förekommer i svenska riksmålet, i munarterna har ett mycket egendomligt uttal, eller genom sina former, kön eller böjningar visar den ålderdomliga prägel, har jag ansett det vara tjenligt att upptaga detsamma. (s. IV)

Redan en hastig blick i lexikonet visar dock att det innehåller en hel del ord som förekommer i riksspråket, men som inte tycks uppfylla hans kriterier. Utifrån lexikonets ord på bokstaven H ämnar jag därför undersöka vilka riksspråkliga ord Rietz har inkluderat och, av dem, vilka som uppfyller resp. inte uppfyller hans kriterier. För den förstnämnda gruppen granskas därefter vilka de specifika uttal, former, kön eller böjningar är, som gör att orden "visar den ålderdomliga prägel". För den senare gruppen undersöks om några speciella (gemensamma) kännetecken kan urskiljas, vilka kan ha fått Rietz att inkludera orden. Slutligen studeras orden i båda grupperna med avseende på hur de presenteras i lexikonet och om några systematiska drag kan märkas i detta.

Litteratur

Ljunggren, Karl Gustav: Svenska dialektordböcker. En översikt. I: Vetenskaps-societeten i Lund. Årsbok 1938. S. 21-37.

Noreen, Adolf, 1878: Ordbok öfver fryksdalsmålet.

Rietz, Johan Ernst, 1862-67: Svenskt dialekt-lexikon. Ordbok öfver svenska allmogespråket.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Thomas Troelsgård & Nicolai Hartvig Sørensen

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL), København
tt@dsl.dk; nhs@dsl.dk

Nyt liv til støvede ordbøger

Der findes mange gode ordbøger. Men der findes også mange gode ordbøger, som ikke opnår den udbredelse blandt sprogbrugerne, som de fortjener. Det kan være på grund af tilfældigheder, manglende tilgængelighed, eller fordi ordbøgerne er fra en tid hvor ordbøgers udtryk væsentligt adskiller sig fra moderne ordbøger og dermed kan virke afskrækkende.

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL) har digitaliseret og offentliggjort en række historiske ordbøger: *Ordbog over det danske Sprog*, *Holbergordbog*, *Moths Ordbog* og senest *Meyers Fremmedordbog*. I dette foredrag præsenterer vi de fire ordbøger og gør rede for hvorfor alle fire – på hver deres måde – stadig er relevante for en moderne sprogbruger.

For ordbogsbrugeren kan det være uklart hvilken ordbog han eller hun skal vælge at benytte i en given situation, og for ordbogsredaktionen kan det være umuligt at formidle entydigt. I stedet ønsker vi at sammenkæde vores historiske ordbøger med hinanden – og med vores ordbog over moderne dansk, *Den Danske Ordbog*.

Der er mindst to måder man udnytte en sådan sammenhæng mellem ordbøgerne: portalløsningen og netløsningen. Ordbøgerne er så forskelligartede at vi mener at et samlet opslag i alle ordbøgerne, portalløsningen (fig. 1), vil virke forvirrende. Ved netløsningen optræder ordbøgerne som selvstændige opslagsværker, og der skabes i stedet henvisninger – et net – på kryds og tværs mellem dem (fig. 2), formidlet som links under overskriften “Andre ordbøger” (fig. 3). Brugere afgør således selv om det kunne være relevant – eller måske bare interessant – at gå på opdagelse i andre ordbøger end den bevidst valgte.

I foredraget demonstrerer vi den første, simple, version af sammenkædningen mellem ordbøgerne og hvilke problemer den giver, og til sidst skitserer vi næste skridt – oprettelsen af en “diakron lemmabase”, der samler lemmabestanden på tværs af ordbogsressurserne, og som bl.a. vil kunne udnyttes til at oprette flere og sikrere henvisninger, og til optimering af søgehjælpen.

13. Konference om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015
Abstracts til foredrag

Seán Vrieland

Nordisk Forskningsinstitut, Københavns Universitet
sean.vrieland@gmail.com

Stamtræer og digitale etymologiske ordbøger

Inden for den sammenlignede sprogvidenskab bruges stamtræmodellen til at vise, hvordan beslægtede sprog kan opdeles i grupper, og hvordan de har udviklet sig fra et enkelt ursprog. Forskere inden for denne slags sprogvidenskab bruger mange forskellige ordbøger, især etymologiske ordbøger, som forklarer ordenes etymologi i prosa på mange forskellige måder. Mens én slags ordbøger følger et nuværende ord tilbage i tiden til dets oprindelse i ursproget, begynder den anden med et etymon i ursproget og nævner derefter dets efterkommere.

Ved digitalisering af trykte ordbøger findes der stadig ingen standard for kodning af etymologier, som kan bibeholde bogens format og samtidig indkode ordformerne efter en stamtræmodel.

Dette problem kan løses i form af en udvidelse af TEI P5 (TEI 2014), en norm for XML-kodning, der ifølge Crist (2005, 2) er "adequate...in a dictionary intended for human consumption", men som har "no special processing of etymological data...beyond lookup and presentation". Når jeg bruger TEI i stedet for en anden kodningsnorm, er det af fire grunde: (1) TEI blev udviklet som en standard for kodning af tekster, både trykte og håndskrevne, som også kan bruges til digitalt udviklede ("born digital" TEI 2014, xvi) tekster; (2) TEI indeholder metoder til at bibeholde tekstens format og samtidig indkode metadata i XML; (3) TEI-format giver mulighed for integration med andre TEI-indkodede tekster, f.eks. digitaliserede håndskrifter; og (4) XML giver mulighed for rekursiv *nesting*, som kan bruges til opbygning af stamtræer.

Løsningen er indførelsen af XML-elementet <etymon>, som kan nestes rekursivt, således at dattersprog placeres som datterelement i XML, og XML derfor kan opbygges lige som stamtræet. Dette element vil kunne indeholde andre TEI-elementer og *attributes*, hvori man kan skelne arveord og låneord, attesterede ord og rekonstruerede former, og andre metadata.

Litteratur

Crist, S. (2005): *Toward a formal markup standard for etymological data*, LSA Annual Meeting.

TEI (2014): *TEI P5: Guidelines for Electronic Text Encoding and Interchange*. Text Encoding Initiative Commission.

13. Konferens om Leksikografi i Norden

Københavns Universitet 19.-22. maj 2015

Abstracts til foredrag

Lena Wenner

Institutet för språk och folkminnen, Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg

lena.wenner@sprakochfolkminnen.se

Vilka provinsiella ord kvalar in i en standardspråklig ordlista?

Nästa upplaga av Svenska Akademiens ordlista (SAOL) utkommer 2015. Inför revideringen av ordlistan fick jag i uppdrag att undersöka de ord som anges som provinsiella för att få veta vilka av dem som är gångbara idag. Totalt gäller det ca 400 ord.

Mitt uppdrag bestod av två delar. Den första uppgiften var att föreslå ord som inte längre ska markeras som provinsiella, antingen för att orden används alltför lokalt för att finnas med i en standardspråklig ordlista eller för att de övergått till att helt och hållet betraktas som standardspråkliga. Den andra uppgiften var att föreslå nya provinsialismer som skulle kunna införas.

I mitt arbete har jag utgått från det som Thelander (1994) beskriver som en "äkt provinsialism" – att folk från regionen utgår från att ordet tillhör standardspråket medan folk från andra regioner inte förstår varför ordet ska finnas med i en riksspråklig ordbok. För att undersöka provinsialismernas status har jag genomfört en enkätundersökning via internet. Undersökningen bestod av 10 webbenkäter med ca 50 ord per enkät. För varje ord frågar jag om personen känner till ordet och om hen använder ordet själv. Jag frågar också om ordet uppfattas som ålderdomligt, slang, dialektalt eller standardspråkligt.

Totalt 800 enkäter besvarades. Utifrån enkätsvaren föreslog jag 100 ord som skulle kunna utgå ur nästa upplaga och 14 ord som skulle kunna införas. I mitt föredrag kommer jag utifrån de svar och kommentarer som inflöt att diskutera olika avgränsningsproblem samt ange orsaker till att vissa ord(grupper) inte längre bör markeras som provinsialismer. Jag kommer också att diskutera fördelar och nackdelar med att använda webbaserade enkäter inom dialektforskningen.

Referenser

Thelander, Mats, 1994: prov. utan värde? Om provinsialismer i ordböcker – och i verkligheten. I: Språkbruk, grammatik och språkförändring. En festskrift till Ulf Teleman 13.4.1994. Lund.